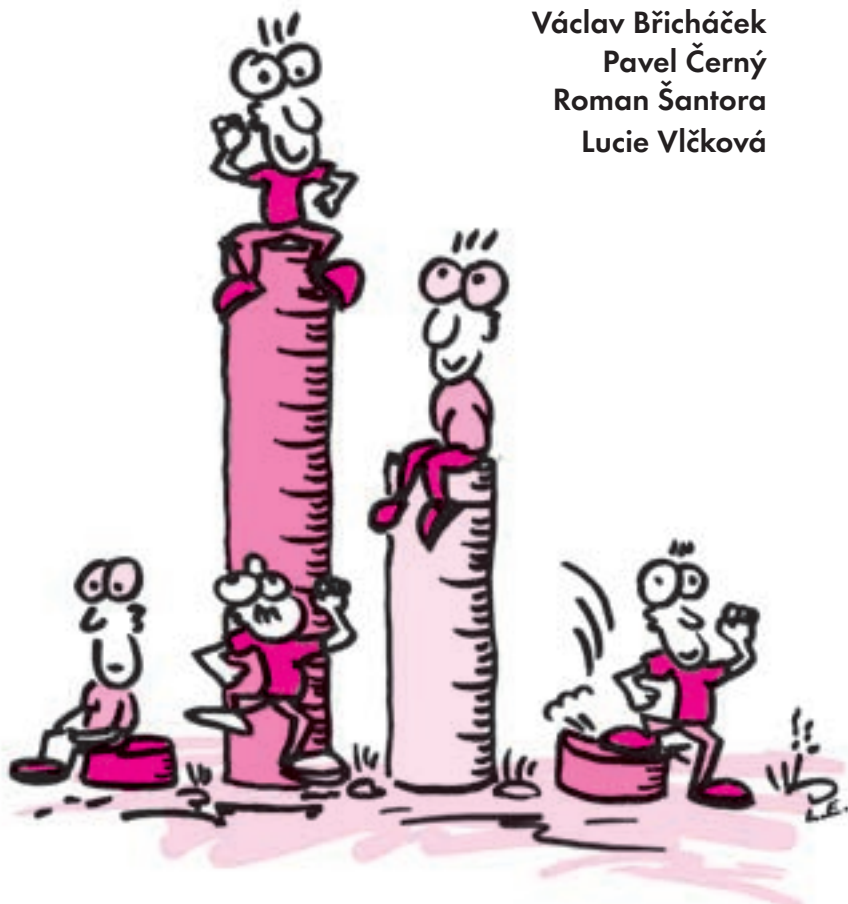

Sondy do světa skautů

sociologické průzkumy Junáka 2000 – 2003

Václav Břicháček
Pavel Černý
Roman Šantora
Lucie Vlčková

JUNÁK - SVAZ SKAUTŮ A SKAUTEK ČR

VÝZKUM TRHU, MÉDIÍ a VEŘEJNÉHO MÍNĚNÍ,
VÝVOJ SOFTWARE

**MEDIAN, s. r. o., Strašínská 31, 100 00 Praha 10, tel.: +420 274 811 013,
fax: +420 274 814 311**

<http://www.median.cz/>

[e-mail:median@median.cz](mailto:median@median.cz)

***oficiální partner KANTAR MEDIA GROUP
pro Českou republiku***

- ✓ výzkumná agentura s plným servisem a vysokým standardem poskytovaných služeb
- ✓ komplexní výzkumné služby včetně definice problému a výběru výzkumné metody, sběru dat, analýzy, interpretace výsledků a přípravy závěrečné studie podle požadavků klientů
- ✓ sofistikované metody analýzy informací včetně identifikace trendů, predikcí vývoje a marketingového poradenství
- ✓ **všechny typy kvalitativních i kvantitativních výzkumů:**
 - výzkumy a analýzy trhu*
 - sociologický výzkum a analýz*
 - výzkumy a analýzy médií*
 - výzkumy typu "business-to-business"*
 - výzkumy reklamy*
 - výzkumy veřejného mínění*
 - výzkumy speciálních cílových skupin a další*
- ✓ vlastní speciální program **AUDIO\VIDEO LIKEABILITY® (AVL®)** na realizaci kvantitativních, kvalitativních i kvantitativně kvalitativních výzkumů
- ✓ specializace na oblast výzkumu médií v návaznosti na spotřební chování a životní styl respondentů (např. Media Projekt, Market&Media&Lifestyle – TGI)
- ✓ vlastní tazatelská síť o velikosti cca 1000 aktivních tazatelů
- ✓ vlastní softwarové oddělení

Sondy do světa skautů

Sociologické výzkumy Junáka
2000 – 2003

**Václav Břicháček
Pavel Černý (ed.)
Roman Šantora
Lucie Vlčková**

Junák – svaz skautů a skautek ČR

Poděkování

Za pomoc s přípravou této publikace děkujeme Václavu Břicháčkovi, Martě Kukačkové, Hance Malečkové, Vendule Motejzíkové a Petře Poslušné.

Děkujeme též agentuře Median, konkrétně Přemyslu Čechovi, Lucii Vlčkové a Miloši Staňkovi za vstřícnost.

© Junák – svaz skautů a skautek ČR, Tiskové a distribuční centrum, 2003

Obsah

1. Úvod	6
2. Vedoucí oddílů	8
3. Skautský oddíl	13
4. Vedoucí středisek a skautské středisko	19
5. Roveři a rangers	26
6. Roverský kmen	36
7. Hodnotové orientace členů Junáka	38
8. Volný čas dětí	46
9. Vnímání Junáka veřejností a rodiči	48

Podrobný obsah

1. Úvod	6
2. Vedoucí oddílů (P. Černý)	8
sociodemografická struktura	8
délka členství v Junáku, délka práce s dětmi	8
skautská kvalifikace	8
vedení oddílu, odchod z vedení oddílu	9
důvody vedení oddílu	9
časový snímek vedoucího oddílu	10
vzdělávací akce Junáka	11
časopisy a příručky	11
informovanost	11
nedostatky a problémy v Junáku	11
střípky	12
3. Skautský oddíl (P. Černý)	13
velikost oddílu	13
způsob přípravy oddílového programu	13
výchovný systém Junáka	14
složky výchovného systému	14
schůzky a výpravy	15
spolupráce s jinými oddíly	17
tábor	17
získávání nováčků	17
akce veřejné a pro veřejnost	18
registrační poplatky	18
4. Vedoucí středisek a skautské středisko (P. Černý)	19
sociodemografická struktura	19
délka členství v Junáku, délka práce s dětmi	19
skautská kvalifikace	19
vedení střediska, odchod z vedení střediska	20
důvody vedení střediska	21
další funkce na středisku	21
časový snímek vedoucího střediska	21
střediskové finance	22
nedostatky a problémy v Junáku	23
priority pro rozvoj Junáka	24
5. Roveři a rangers (P. Černý)	26
sociodemografická struktura	26
rodinný stav	26
délka členství v Junáku	26
skautská kvalifikace	27
důvody členství v Junáku	28
odchod z Junáka	30
důvody odchodu z Junáka, důvody odchodu vrstevníků	30
podíl volného času stráveného v Junáku	31
frekvence účasti na skautských aktivitách	32
ochota vystupovat jako skaut/skautka na veřejnosti	34
střípky	35

doporučení a náměty	35
6. Roverský kmen (P. Černý)	36
fungování a počet členů roverského kmene	36
charakteristika roverského kmene	36
motivace pro členství v roverském kmeni	36
preference programů roverského kmene	37
7. Hodnotové orientace členů Junáka (V. Břicháček)	38
srovnání hodnotové orientace dospělých skautů a skautek	38
srovnání hodnotové orientace vedoucích středisek, vedoucích oddílů a roverů	39
srovnání dle skautské kvalifikace, věku a dosaženého vzdělání	41
srovnání hodnotové orientace skautů a obecné populace	42
srovnání hodnotové orientace roverů s obecnou populací podobného věku	42
doporučení a náměty	44
8. Volný čas dětí (L. Vlčková – Median)	46
jaké aktivity děti navštěvují?	46
9. Vnímání Junáka veřejností a rodiči (L. Vlčková – Median)	48
znalost Junáka	48
setkání se skauty	48
ví se, kde máte klubovnu?	49
co podle veřejnosti skauti dělají	49
co se děti ve „skautu“ naučí	50
vnímání mezinárodního charakteru skautingu	54
charakteristiky Junáka	54
asociace se slovem „skauting“	55
asociace se slovem „skaut“	58
když se řekne „skaut“, jaký člověk se vám vybaví?	60
doporučení a náměty (R. Šantora)	61
Přehled grafů	63

1. Úvod

V tomto sborníku bychom vás chtěli seznámit s některými zjištěními, která vyplývají z výzkumných šetření konaných v letech 2000 – 2003. Výzkumy objednala Ústřední rada Junáka a později Výkonná rada Junáka.

Cílem výzkumů bylo získat náhled na situaci, v jaké se Junák dnes nachází – jak pracují oddíly, střediska, jak se na Junáka dívá veřejnost, a to vše zejména s ohledem na Strategii Junáka do roku 2005. Jednalo se tedy o jakési „sebepoznání“ naší organizace a o získání podkladů pro úvahy o strategii na další roky.

Samotný výzkum byl rozdělen do dvou etap: v první etapě jsme se zaměřili na vnitřní prostředí Junáka (oddíly, střediska, roveři), ve druhé na vnímání Junáka veřejností a rodiči. Ve výběrovém řízení byla pro uspořádání výzkumu vybrána agentura Median. Ve spolupráci s ní byly vytvořeny dotazníky. Skautští respondenti byli náhodně vybráni agenturou z Junákem dodaných seznamů, při výzkumech populace bylo využito tazatelské sítě agentury (metoda kvótního výběru). Vedoucí středisek byli dotazováni telefonicky, vedoucí oddílů i rovery a rangers navštívil tazatel a vyplnil s nimi dotazník, stejným způsobem se zjišťovali názory populace a rodičů na Junáka. Na analýze dat se podílela jak agentura Median, tak autoři tohoto sborníku.

Ze získaných dat jsme vybrali to, co považujeme za nejpodstatnější a nejpřínosnější pro vedoucí oddílů a středisek a další činovníky. Snažili jsme se o maximální stručnost, vynechali jsme většinu metodologických souvislostí a úskalí sociologických šetření, které pro běžného čtenáře nejsou příliš zajímavé.

Je třeba zdůraznit, že výsledky všech analyzovaných výzkumů jsou reprezentativní, tedy zobrazují názory jednotlivých skupin či populace ČR – odpovídali respondenti z různých krajů ČR, různého věku, pohlaví či vzdělání tak, jak jsou zastoupeni v populaci ČR.

Tab. 1 Přehled výzkumů Junáka 2000 – 2003

Název výzkumu	sběr dat	způsob dotazování	počet	cílová skupina
Roveři 2001	20. 3. – 11. 5. 2001	standardizovaný rozhovor – osobní dotazování	453 osob	členové Junáka 18–26 let, kteří nevevou oddíl ani středisko
Vedoucí oddílů 2001	22. 1. – 5. 3. 2001	standardizovaný rozhovor – osobní dotazování	496 osob	vedoucí oddílů Junáka
Vedoucí středisek 2001	2. 12. – 22. 12. 2000	standardizovaný rozhovor – telefonické dotazování	302 osob	vedoucí středisek Junáka
Hodnotová orientace populace ČR	4. 5. – 3. 6. 2001	standardizovaný rozhovor – osobní dotazování	1298 osob	populace ČR 14–79 let
Vnímání Junáka veřejností	7. 1. – 20. 1. 2003	standardizovaný rozhovor – osobní dotazování	1148 osob	populace ČR 18+
Vnímání Junáka rodiči	7. 1. – 20. 1. 2003	standardizovaný rozhovor – osobní dotazování	421 osob	rodiče, kteří mají alespoň 1 dítě ve věku 6–11 let

Dvě technické poznámky – u procentuálních grafů by součet jednotlivých kategorií měl být 100 , v důsledku zaokrouhlování na celá čísla však může dojít v některých případech k malé odchylce. V textu také místy používáme zkratky: „VO“ pro vedoucí oddílů, „VS“ pro vedoucí středisek a „RS“ pro rovery a rangers.

Tento sešit je spíše sborníkem než ucelenou monografií. Obsahuje 9 různorodých a také odlišně – co se týče hloubky analýz i stylu – zpracovaných kapitol od různých autorů.

Kapitoly 2, 3 a 4 (vedoucí oddílů, skautský oddíl, vedoucí středisek a skautské středisko) přináší základní výsledky dotazníkového šetření bez zevrubnějších komentářů a interpretací.

Kapitoly 5 a 6 (roveři a roverský kmen) vedle přehledu základních výsledků obsahují i podrobnější analýzy, hodnocení a doporučení. Tyto kapitoly mají čtenáři především umožnit srovnání se situací v jeho vlastním oddíle či středisku a snad také přiblížit další rozměry, ve kterých může o svém oddíle či středisku nebo sám o sobě jako skautském činovníkovi přemýšlet. Prvních 6 kapitol zpracoval Mgr. Pavel Černý.

Kapitola sedmá se zabývá hodnotovými orientacemi skautů – na čem jim v životě záleží, co považují za důležité a jak jsou na tom skauti ve srovnání s postoji české veřejnosti. Kapitolu zpracoval doc. PhDr. Václav Břicháček.

Přestože Junák není pouhou volnočasovou aktivitou, věnují se děti činnosti v této organizaci ve svém volném čase. Co dnešní děti ve svém volném čase dělají, je námětem osmé kapitoly.

Co si o skautech myslí veřejnost České republiky a rodiče, je obsahem kapitoly č. 9. Sami si vytváříme podle svých zkušeností vlastní názor, co si o nás – o skautech – veřejnost myslí. Někdy jsme příliš skromní a někdy naopak nepřiměřeně sebevědomí. Zjištění z reprezentativního výzkumu české populace mohou naše názory podstatně posunout k reálnému postoji. Důležité je, že tuto kapitolu (stejně jako kapitolu předchozí), napsala Mgr. Lucie Vlčková z agentury Median, která má nespornou výhodu nezkresleného pohledu zvenčí.

Přestože výzkumy svádí k tomu být vnímány jako záležitost minulosti, považujeme tento sborník za podnět k rozboru současnosti a zabývání se tím, kam směřovat. Věříme, že následující řádky vám zprostředkují trochu jiný pohled na Junáka, na oddíly a střediska, na lidi, kteří v nich pracují, než na jaký jsme zvyklí z každodenní skautské činnosti. Věříme, že vám poskytnou materiál a podněty pro srovnání, že nastaví zrcadlo vašim vlastním oddílům, střediskům i vašim osobním postojům. A také že přinesou podněty pro zamyšlení, co se daří, či nedaří, na čem je třeba v nejbližších či vzdálenějších letech pracovat a o čem společně uvažovat.

Pavel Černý a Roman Šantora

2. Vedoucí oddílů

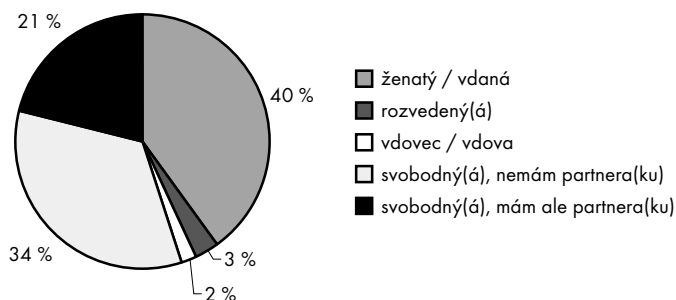
Celkem bylo dotazováno 496 vedoucích oddílů, z toho 210 žen (42 %) a 286 mužů (58 %). Nejčastěji ve věku do 29 let (55 %).

sociodemografická struktura

Vzdělání převažuje středoškolské s maturitou (63 %), následuje vysokoškolské (18 %). Jen 26 % oddílových vedoucích v současné době studuje.

Podle rodinného stavu převažují svobodní(é) (55 %), ženatých/vdaných je 40 %. Ze svobodných vedoucích má 38 % partnera/ku, 62 % je bez partnera/ky. Partner/ka či manžel(ka) je ve 42 % také skaut/skautka.

Graf 1. Rodinný stav vedoucích oddílů

délka členství v Junáku, délka práce s dětmi

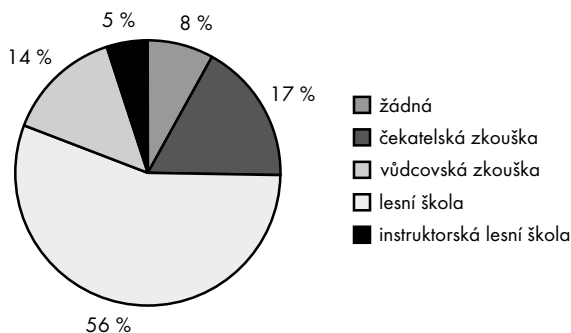
Většina vedoucích (74 %) se stala členem Junáka po roce 1990. Více než 30 let je členem Junáka 13 % současných vedoucích oddílů.

Již před rokem 1968 vedlo děti 7,5 % současných vedoucích, v letech 1968–1970 11,7 % a v letech 1971–1989 pracovalo s dětmi 27,4 % vedoucích. V tomto posledním období to bylo nejčastěji pod hlavičkou Pionýra (44,1 %) a v rámci Turistů (31,6 %).

skautská kvalifikace

Vůdcovskou zkoušku má 75 % vedoucích, z nich 19 % má lesní školu a 7 % instruktorskou lesní školu. Bez vůdcovské zkoušky je čtvrtina vedoucích – 17 % má jen čekatelskou zkoušku, bez jakékoli kvalifikace je 8 % vedoucích.

Graf 2. Nejvyšší dosažená skautská kvalifikace vedoucích oddílů

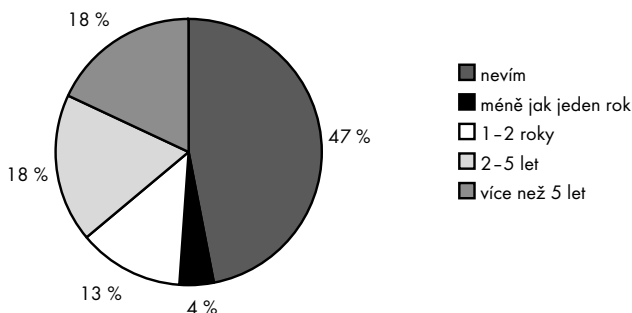

vedení oddílu, odchod z vedení oddílu

Více než polovina vedoucích vykonává tuto funkci 1–5 let (56 %), 6–10 let vede oddíl 29 % a více než 10 let 14 % vedoucích.

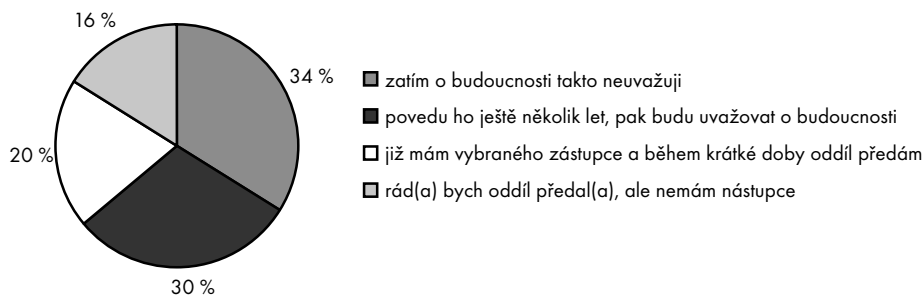
Co se týče budoucnosti vedoucích, jak ji vidí oni sami, situace je následující: 47 % neví, jak dlouho ještě povedou oddíl. Méně než 2 roky chce tuto funkci vykonávat 17 %, 2–5 let 18 % vedoucích a stejně tolik vedoucích (18 %) chce tuto práci vykonávat déle než 5 let.

Graf 3. Jak dlouho si myslíte, že budete vykonávat funkci vedoucího oddílu

O předání oddílu a svém nástupci/nástupkyni vůbec neuvažuje 34 % vedoucích, 30 % chce ještě několik let vést oddíl a pak začít uvažovat o jeho předání, 16 % vedoucích by oddíl rádo předalo, ale nemají komu, a pětina vedoucích (20 %) má vybraného nástupce a během krátké doby oddíl předá.

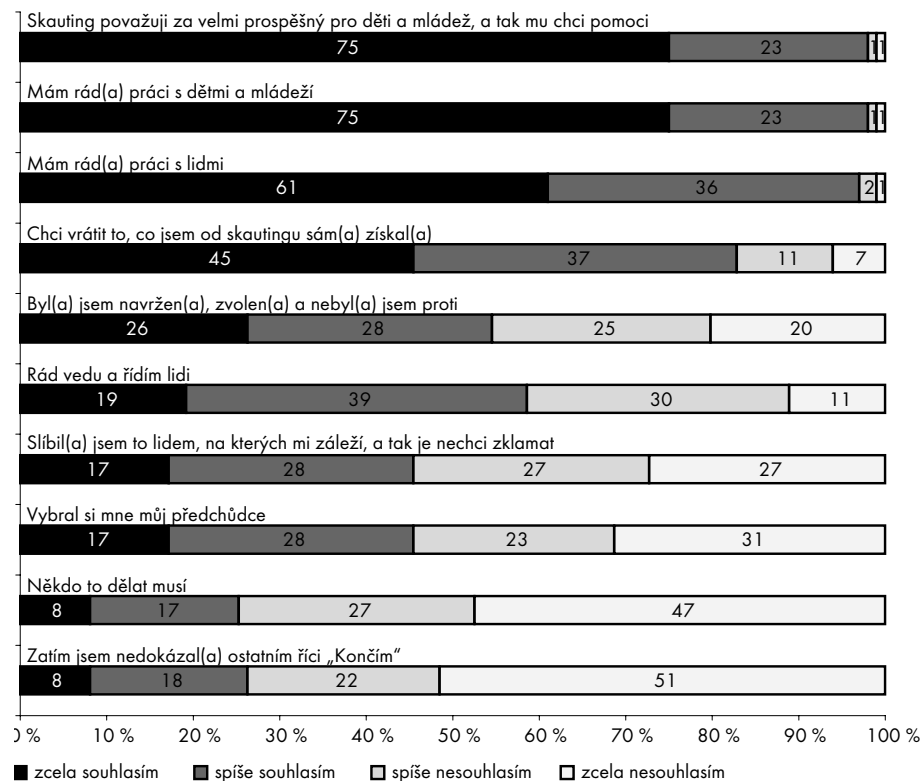
Graf 4. Jak vidíte Vy osobně budoucnost Vašeho oddílu ?

důvody vedení oddílu

Nejpodstatnějšími motivačními prvky, se kterými souhlasí 98 % vedoucích, je pomoc skautingu a radost z práce s dětmi. Dalším důležitým motivem je pocit závazku vůči skautingu: „Chci vrátit to, co jsem sám od skautingu dostal(a).“, který pociťuje 82 % vedoucích. Závazek vůči konkrétním lidem je motivací pro 44 % vedoucích, kteří souhlasí s výroky „Slíbil(a) jsem to lidem, na nichž mi záleží.“ a „Vybral si mě můj předchůdce.“ „Zatím jsem nedokázal(a) říct ostatním, že končím,“ je důvod k vedení oddílu pro čtvrtinu vedoucích. Pro stejný počet je jedním z důvodů „někdo to dělat musí“. Třetina vedoucích o tom, proč vedou oddíl, tímto způsobem nepřemýšlela.

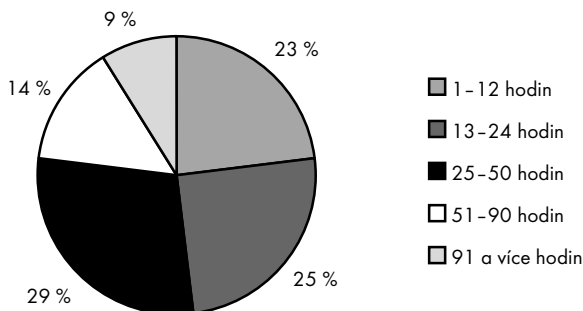
Graf 5. Důvody vedení oddílu

časový snímek vedoucího oddílu

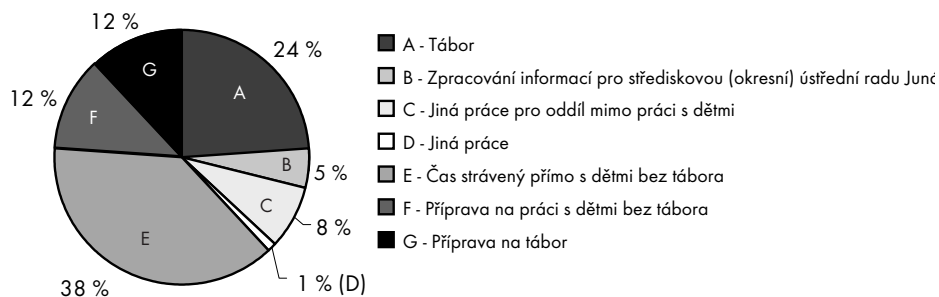
Vedení oddílu věnuje měsíčně více než 50 hodin pětina vedoucích, 25 až 50 hodin 29 % vedoucích a méně než 25 hodin 48 % vedoucích.

Graf 6. Počet hodin věnovaných vedení oddílu za měsíc

V ročním časovém snímku náleží největší prostor času strávenému přímo s dětmi (61 %, z toho 24 % tvoří tábor), 25 % času zabere příprava na práci s dětmi (z toho příprava tábora 12 %), zpracování informací pro SRJ, ORJ a další složky zabírá 5,3 %, jiná práce pro oddíl mimo práci s dětmi tvoří 7,6 % času vedoucího.

Graf 7. Roční časový snímek vedoucího oddílu v hodinách – průměr

vzdělávací akce Junáka

Žádné vzdělávací akce se v posledních 4 letech nezúčastnilo 19 % vedoucích. Jako nejčastější důvod neúčasti uvedli „vše, co potřebuji, si přečtu“ (55,3 %) a „nedostatek času“ (52,1 %). Těm, kteří se nějaké akce zúčastnili, připadala poslední vzdělávací akce „rozhodně“ (67 %) nebo „spíše“ užitečná (27 %).

Vůdcovskou zkoušku považuje za zbytečnou 12 % vedoucích; s tím, že „vůdcovské zkoušky zvyšují kvalitu práce oddílů“ rozhodně souhlasí 51 % vedoucích, spíše souhlasí 34 % vedoucích.

časopisy a příručky

Časopis Skouting čte občas 27 % a pravidelně 67 % vedoucích. Dětské časopisy čte občas 49 % a pravidelně 25 % vedoucích. V oddíle se skautskými dětskými časopisy pracuje pravidelně 25 % vedoucích, občas 49 %, málokdy 16 % a vůbec s nimi nepracuje 10 % vedoucích.

Během posledního roku použilo nějakou metodickou příručku 72 %, z nich 52 % využilo 1–4 příručky, 23 % si vzalo k ruce 5–9 příruček a více než 10 příruček využilo 25 % z nich.

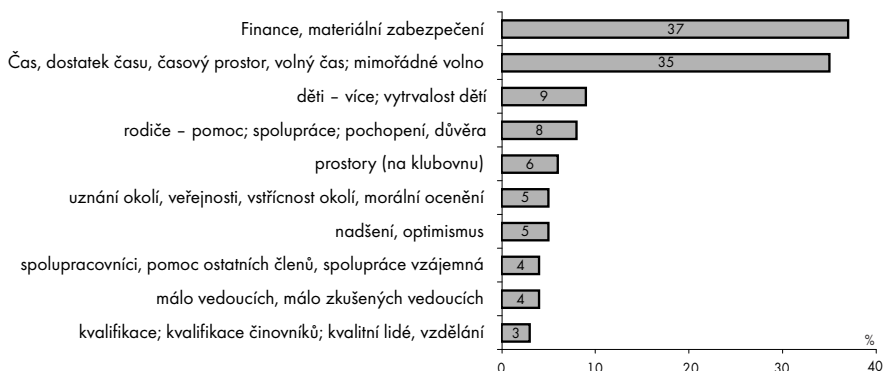
informovanost

Informace, které mají k dispozici, považuje 82 % vedoucích za dostatečné. Informace za dostatečné nepovažuje 18 %, nejčastěji postrádají informace o akcích (střediskových, akcích jiných oddílů), o financích nebo postrádají „včasnost“ informací. Řešení vidí ve využívání internetu a e-mailu, v časném rozesílání Skautingu a také v přímé komunikaci.

nedostatky a problémy v Junáku

Pro práci oddílovým vedoucím podle respondentů nejvíce chybí „finance, materiální zabezpečení“ (37 %) a „dostatek času“ (35 %).

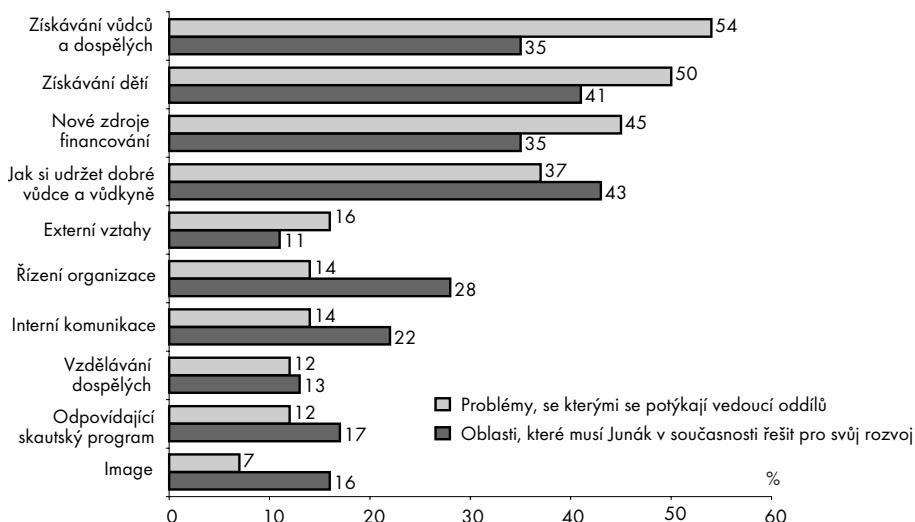
Graf 8. Co chybí vedoucím oddílů pro jejich práci?

„Získávání dětí“ považuje za problém 50 % vedoucích, „získávání vedoucích a dospělých“ 54 % vedoucích, „financování“ 45 % vedoucích. Naopak málo tíživými je „vzdělávání dospělých“ (12 %), „odpovídající skautský program“ (také 12 %) a „image Junáka“ (7 %).

Pro úspěšný rozvoj se Junák musí podle vedoucích zaměřit na „udržení vedoucích“ (43 % vedoucích to považuje za jednu ze tří priorit), na „získávání dětí“ (41 %), „získávání vedoucích, dospělých“ a „financování“ (oba 35 %). Nejméně důležité jsou „externí vztahy“ a „vzdělávání dospělých“ (11 % resp. 13 %) a „image“ (16 %).

Graf 9. Problémy vedoucích oddílů a priority Junáka podle vedoucích oddílů

střípky

Pětina vedoucích je členem přípravného týmu nějaké vzdělávací akce.

V jiných dobrovolných, občanských nebo neziskových organizacích pracuje 18 % vedoucích.

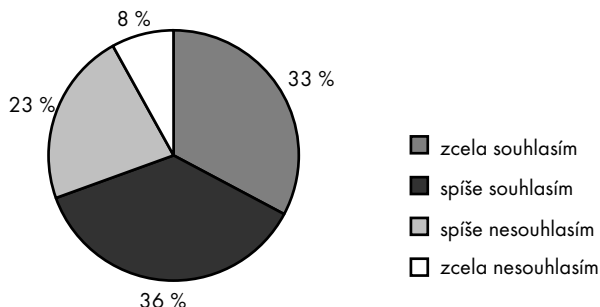
3. Skautský oddíl

Na otázky odpovídalo 496 vedoucích oddílů všech skautských věkových kategorií.

velikost oddílu

Velikost svého oddílu za „zcela ideální“ považuje třetina vedoucích, za „spíše ideální“ také třetina.

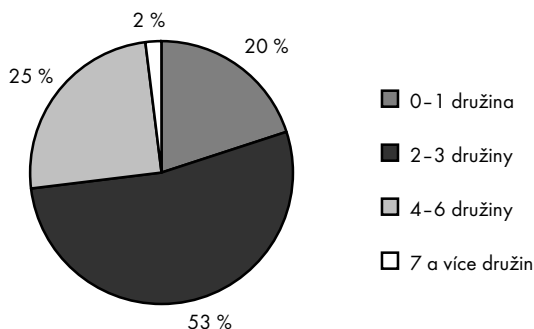
Graf 10. Souhlas s výrokem „náš oddíl má ideální počet členů“.

Ti, kterým připadá jejich oddíl malý, souhlasí s tím, že jim malý počet brání využít družinový systém a dělat zajímavé hry (28 % vedoucích), nebo brání nabídnutí kvalitního programu (37 %). Naopak ti s přebytkem členů mají potíže s nedostatkem kvalifikovaných vedoucích a kvalitních rádců (20 % vedoucích).

V oddíle jsou obvykle 2–3 družiny (54 % oddílů), 26 % oddílů má 4–6 družin. Naopak žádnou nebo 1 družinu najdeme ve 20 % oddílů.

Graf 11. Počet družin v oddíle

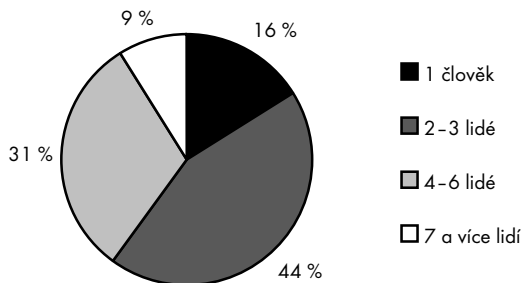

způsob přípravy oddílového programu

Sólistou ve vedení oddílu je jedna pětina vedoucích. Uvedli, že oddílový program připravují jen oni sami. Většinou ale program vytváří vedoucí se svými zástupci (52 %), nebo oddílová rada (28 %).

Na vedení oddílu se obvykle podílejí 2–3 lidé starší 17 let (44 % oddílů), 4–6 starších členů pracuje v 31 % oddílů, 7 a více starších v 9 % oddílů. Oddílů jen s jedním dospělým vedoucím je 16 %.

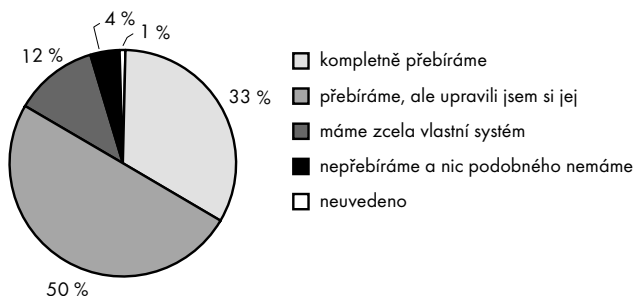
Graf 12. Počet členů nad 17 let ve vedení oddílu

výchovný systém Junáka

Stupně zdatnosti a odborky přebírá přes 83 % oddílů, z nich si je ale 50 % upravuje podle svých potřeb. Zcela vlastní systém má 12 % oddílů. Zbývající 4 % oddílů nepřebírají systém Junáka, ani nemají svůj vlastní.

Graf 13. „Přebírá váš oddíl výchovný systém zkoušek junáka, tj. stupně, odborky?“

Průměrně má splněno ve skautských oddílech 31 % dětí 1. stupeň, ve světluškovských má 1. hvězdu průměrně 13 % dětí a u včel 9 % stříbrnou stopu.

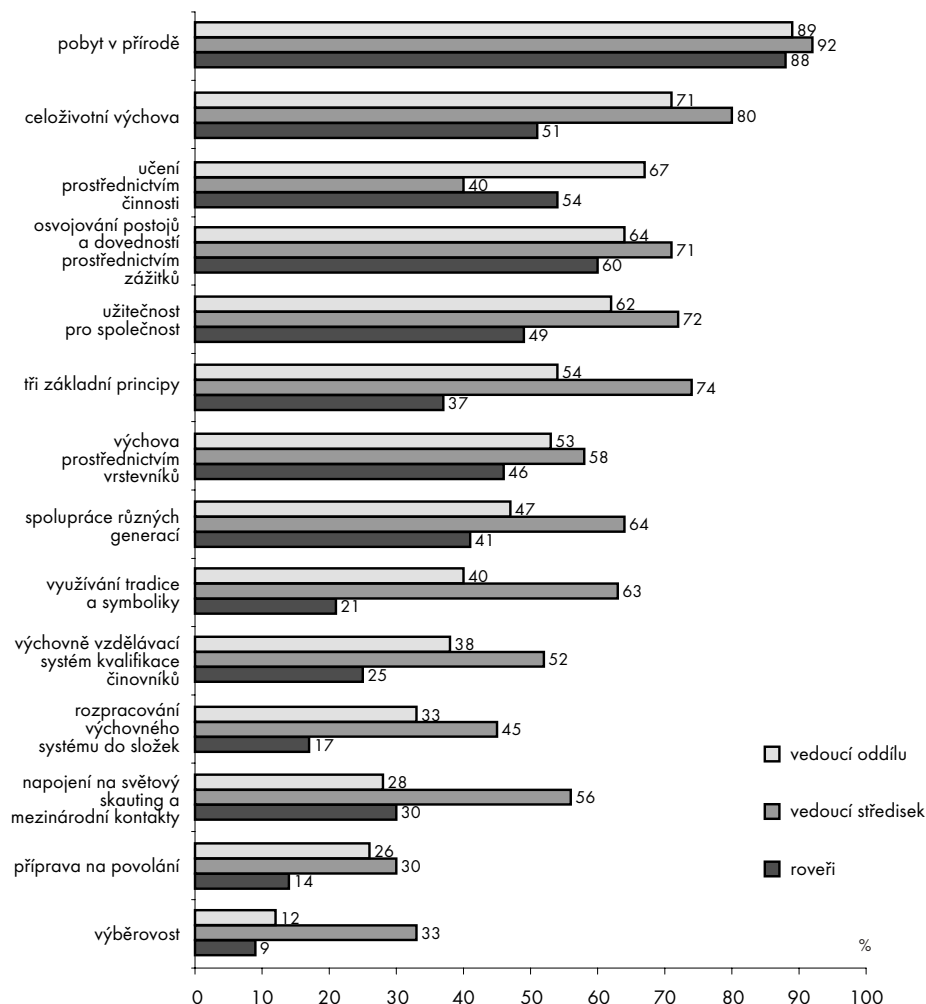
složky výchovného systému

Všichni respondenti měli odpovědět na otázku, nakolik jsou potřebné ve výchovném systému jednotlivé složky či principy.

Shoda mezi oddílovými i střediskovými vedoucími a rovery panuje v potřebnosti „přírody“ (100 % „zcela“ a „spíše“ souhlasí). Naopak k jednoznačným pilířům skautského výchovného systému nepatří „výběrovost“, „příprava na povolání“ a „rozpracování výchovného systému do stupňů a odborek. Podstatnější rozdíly nalezneme, pokud se zaměříme pouze na odpovědi „určitě ano“ (tedy pomineme odpověď „spíše ano“). Potřebnost přírody se potom ukáže jako zcela dominantní prvek (92 % VS, 89 % VO, 88 % RS). Následuje „celoživotní výchova“, ale už s výraznými rozdíly v pocíťované potřebnosti (80 % VS, 71 % VO, 51 % RS), „osvojování postojů pomocí zážitků“ a „užitečnost pro společnost“. „Tři základní principy“ jsou překvapivě nejednoznačné – za zcela potřebné je považuje 74 % střediskových, ale jen 54 % oddílových vedoucích a dokonce jen 37 % RS. Podobné je to u potřebnosti „využívání tradice a symboliky“ – s potřebností zcela souhlasí 63 % VS, ale jen 40 % vedoucích oddílů a jen 21 % roverů. Opačný průběh je u „učení prostřednictvím činností“, jako zcela potřebné je vidí 67 % oddílo-

vých vedoucích, 54 % roverů a jen 40 % střediskových, ale možná je to způsobeno „novostí“ použitého výrazu.

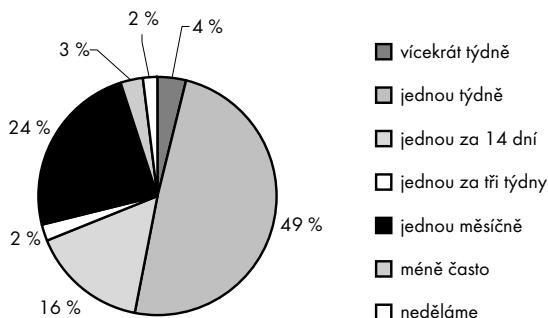
Graf 14. Potřebnost složek výchovného systému – odpovědi „zcela souhlasím“

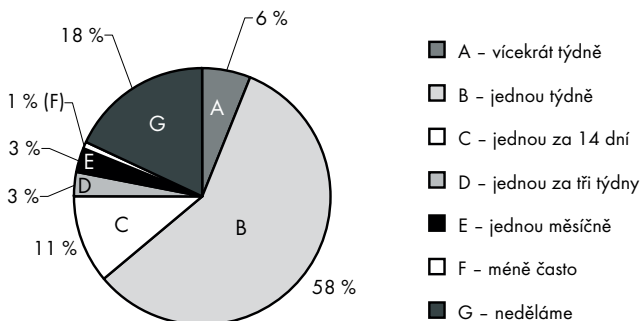
schůzky a výpravy

Každý týden se na oddílových schůzkách schází 49 % oddílů, jednou za 14 dnů 16 % oddílů a jednou měsíčně 24 % oddílů. Najdou se i ti, kteří se scházejí víckrát týdně (4,4 % oddílů). Oddílová schůzka trvá nejčastěji 90–120 minut (73 % oddílů), kratší schůzky má 15 % oddílů, naopak více než dvě hodiny zabere ve 12 % oddílů.

Graf 15. Jak často bývají oddílové schůzky?

Graf 16. Jak často bývají družinové schůzky?

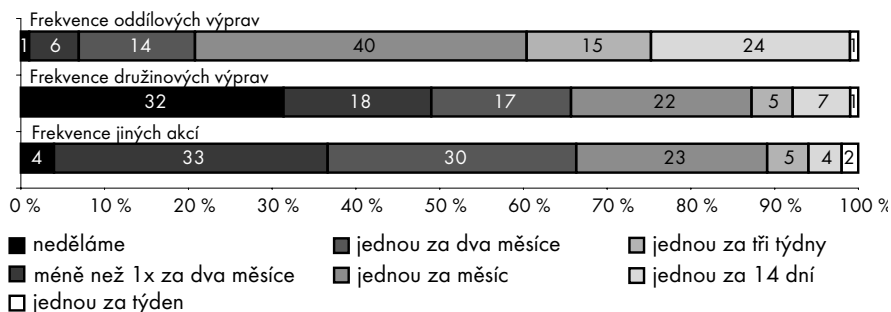
Družinovky jsou obvykle každý týden (58 % oddílů), jednou za 14 dní se schází družiny v 11 % oddílů. Téměř pětina oddílů vůbec družinovky nedělá. Vícekrát týdně se scházejí družiny v 6 % oddílů. Méně než 80 minut trvá družinovka v pětině oddílů, jinak jsou družinovky delší.

Oddílové výpravy nejméně jednou měsíčně podniká 80 % oddílů, 14 % je dělá jedenkrát za dva měsíce. Nejobvyklejší je oddílová výprava 1x za měsíc (40 % oddílů).

Družinové výpravy nedělá vůbec 32 % oddílů. Jinak se na ně jezdí většinou 1x za měsíc (22 % oddílů).

Jiné akce než výpravy podniká alespoň jednou za dva měsíce 63 % oddílů.

Graf 17. Frekvence oddílových akcí

spolupráce s jinými oddíly

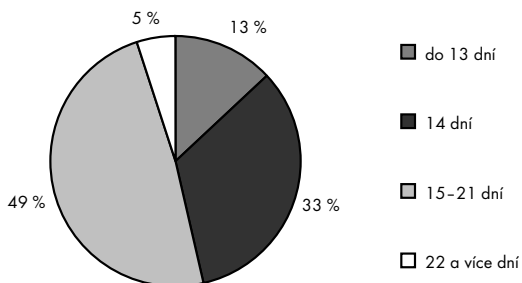
Pětina oddílů nestrávila během uplynulého roku s jiným oddílem v rámci střediska ani jeden den. Pokud se zaměříme na spolupráci s oddíly mimo vlastní středisko, pak vůbec žádnou společnou akci neměla téměř polovina (44 %) oddílů.

Se zahraničními skauty nestrávilo ani jeden den v uplynulém roce 90 % oddílů, 9 % oddílů bylo se zahraničními skauty na akcích trvajících v součtu 1–10 dní, 1 % oddílů na akcích delších.

tábor

Nejčastěji tábor trvá 15–21 dní. Více než 22 dnů má tábor jen 5 % oddílů. Naopak kratší než 14 dnů je tábor u 13 % oddílů.

Graf 18. Délka letního tábora

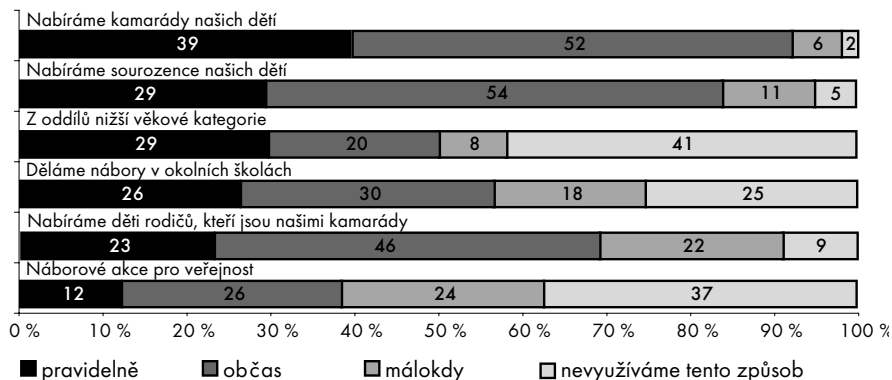

Délku tábora považují za ideální 2/3 vedoucích, 19 % vedoucích považuje tábor za krátký, ale na delší by nemohli jet, 6 % vedoucích považuje tábor také za krátký, ale delší nemůže být, protože rodiče by delší tábor dětem nezaplatili.

získávání nováčků

Náborové akce pro veřejnost dělá pravidelně 12 % oddílů, občas 26 %. Častější jsou nábo-ry na školách – ty absolvuje pravidelně 26 % oddílů, občas 30 % oddílů. „Samozásobování“ prostřednictvím sourozenců a kamarádů členů oddílu používá přes 80 % (resp. 90 %) oddílů. Rodiče, kteří jsou kamarády vedoucích oddílů, dávají děti do Junáka v 50 % oddílů. Oddíly nižší věkové kategorie dodávají členy také polovině věkově starších oddílů.

Graf 19. Metody získávání nováčků

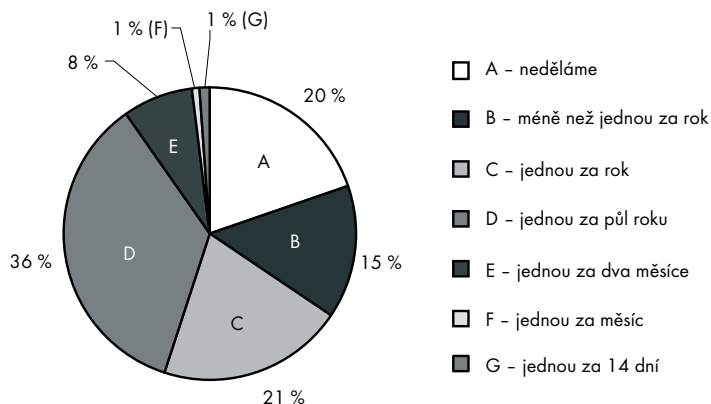

akce veřejné a pro veřejnost

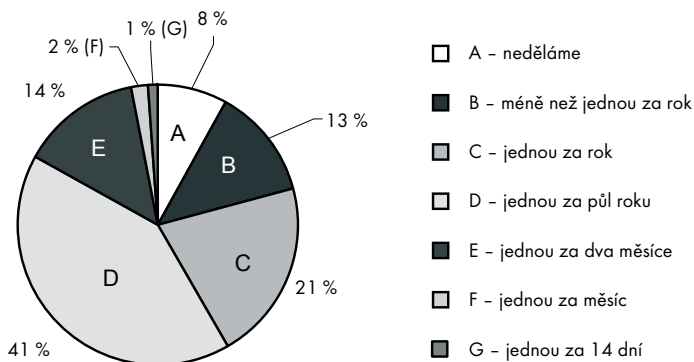
Jednou za rok dělá akci pro veřejnost pětina oddílů, dvakrát ročně 35 % oddílů a častěji 10 % oddílů. Méně než 1x za rok 15 % oddílů. Žádné takové akce nepřipravuje 20 % oddílů.

Veřejně prospěšných akcí, brigád a sbírek se více než 2x ročně zúčastní 17 % oddílů, 2x ročně 41 % oddílů a jednou za rok pětina oddílů. Méně často a vůbec taktéž pětina oddílů.

Graf 20. Frekvence akcí otevřených pro veřejnost

Graf 21. Frekvence veřejně prospěšných akcí, brigád, sbírek

registrační poplatky

V roce 2001 byl registrační poplatek ve více než polovině oddílů 200 Kč a méně, 201 – 399 Kč se platilo v 35 % oddílů a 400 korun a více ve 12 % oddílů. Celkem 12 % vedoucích uvedlo, že ví o nějakých dětech, které k nim do oddílu nemohou chodit kvůli vysokým registračním poplatkům. Pro případ, že do oddílu chodí sourozenci, má připraveno 25 % oddílů nějakou úlevu při placení registračních poplatků. Nějakým způsobem si přivydělává 37 % oddílů.

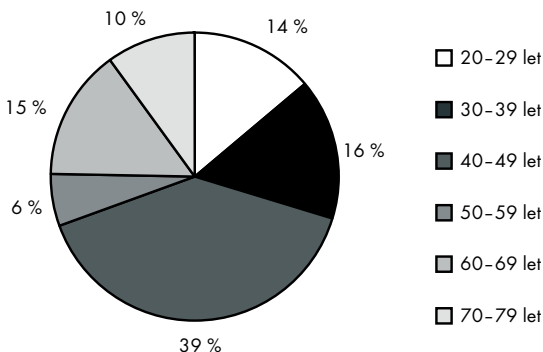
4. Vedoucí středisek a skautské středisko

sociodemografická struktura

Celkem odpovídalo 302 respondentů, z toho 258 mužů (85 %) a 44 (15 %) žen.

Nejvíce střediskových vedoucích je ve věku 40–49 let (39 %), 60 let a více je 25 % střediskových vedoucích. Vzděláním jsou nejčastěji středoškoláci s maturitou (47 %), dále vysokoškoláci (30 %). Středoškolské vzdělání bez maturity má 22 %, 1 % má základní vzdělání. Ještě studuje 7 % střediskových vedoucích. Oproti průměru ČR se jedná o výrazně vzdělanější skupinu.

Graf 22. Věková struktura vedoucích středisek

Většina (75 %) je ženatá/vdaná. Svobodných je zhruba pětina, z nich polovina má partnera/ku, polovina nikoli. U poloviny ženatých/vdaných či svobodných s partnerem je jejich partner/ka také skaut/ka.

délka členství v Junáku, délka práce s dětmi

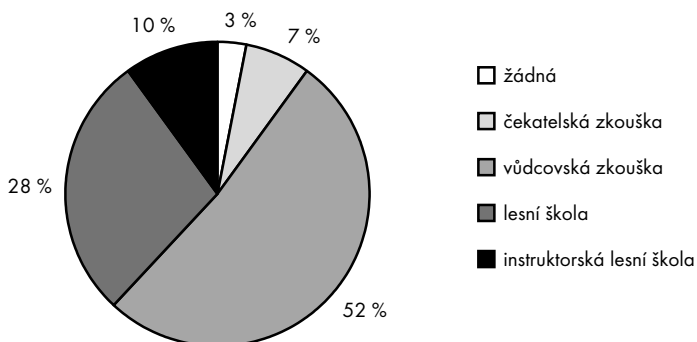
Více než 40 % střediskových vedoucích uvedlo, že je členem Junáka více než 30 let, pětina je členem 12–30 let a zhruba 40 % méně než 11 let.

V letech 1971–1989 vedlo děti nebo mladé lidi 49 % střediskových vedoucích. Nejčastěji to bylo v rámci Pionýra či Turistů (36 %, resp. 35 %), „jiné organizace“ (22 %), Junáku (19 %), Svazarmu (11 %) či Červeného kříže, Ochránců přírody nebo Hasičů (dohromady 12 %). Zhruba třetina respondentů v tomto mezidobí pracovala s dětmi 1–5 let, 6–10 let o něco méně než jedna třetina. Po roce 1989 vstoupila do Junáka většina střediskových vedoucích (88 %) v roce 1990.

skautská kvalifikace

Bez kvalifikace jsou podle výzkumu 3 % střediskových vedoucích, s čekatelskou zkouškou 7 %, s vůdcovskou 52 %. Lesní školu absolvovalo 28 % a instruktorskou lesní školu 10 % střediskových vedoucích.

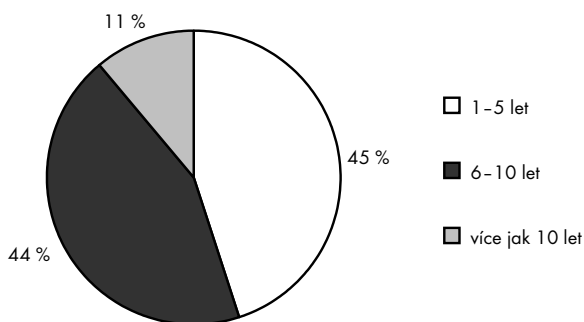
Graf 23. Nejvyšší dosažená skautská kvalifikace vedoucích středisek

vedení střediska, odchod z vedení střediska

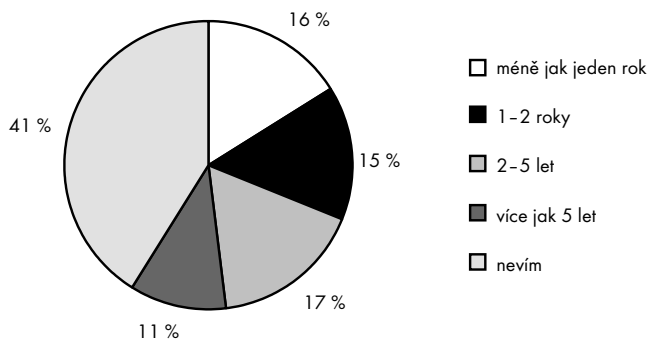
Desetina vedoucích středisek tuto funkci zastává již více než 10 let – tedy od obnovení Junáka, což nasvědčuje tomu, že minimálně v desetině středisek se nedaří vychovat a najít nástupce. 6–10 let je v této funkci 44 % a 1–5 let 45 % střediskových vedoucích.

Graf 24. Počet let ve funkci vedoucího střediska

Jak dlouho tuto funkci budou ještě dělat „neví“ 41 % respondentů, méně jak 1 rok 16 %, 1–2 roky 15 %, 2–5 let 17 % a více než 5 let 11 % střediskových vedoucích.

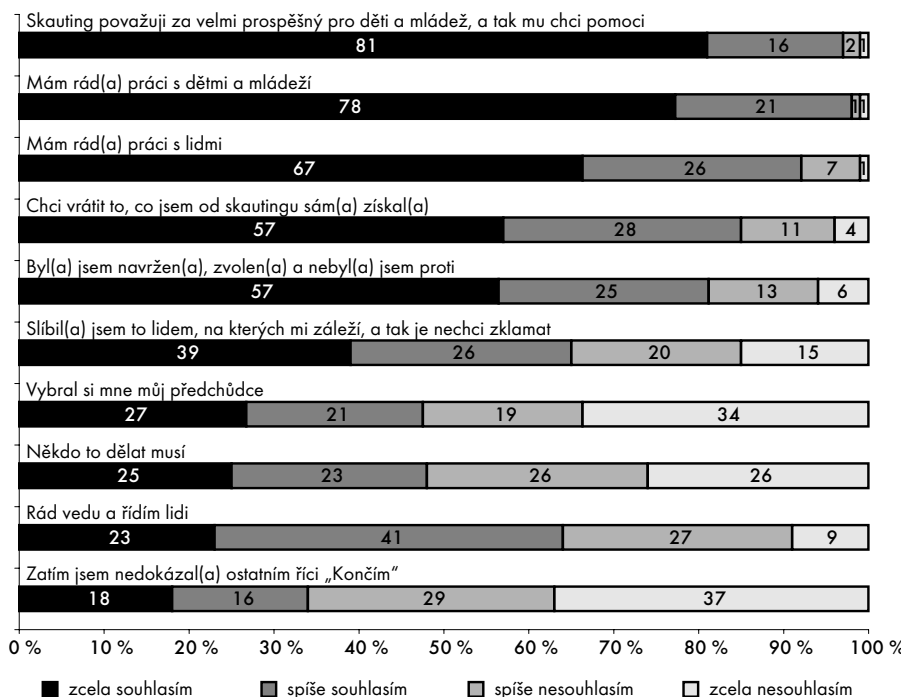
Graf 25. „Jak dlouho si myslíte, že budete vykonávat funkci vedoucího střediska?“

důvody vedení střediska

Ve srovnání s vedoucími oddílů i střediskoví uvádí jako hlavní důvody „prospěšnost skautingu“, „rád pracuji s dětmi, lidmi“. Střediskoví vedoucí však více pociťují závazek: s výrokem „chci vrátit to, co jsem od skautingu získal(a)“ zcela souhlasí 57 % střediskových oproti 45 % vedoucím oddílů, podobně s výrokem „slíbil jsem to lidem, na kterých mi záleží“ souhlasí 65 % střediskových oproti 45 % oddílových vedoucích. Zároveň ale také někteří silněji vyjadřují, že vlastně středisko vést nechťejí, ale nic jiného jim nezbývá, jsou vlastně oběťmi okolností: „někdo to dělat musí“, vyjadřuje postoj téměř poloviny střediskových (oproti 24 % oddílových vedoucích), „zatím jsem nedokázal ostatním říci končím“ reprezentuje situaci 34 % střediskových. Nezbyvá než doufat, že tato třetina střediskových vedoucích to neřekne najednou, ale postupně.

Graf 26. Důvody vedení střediska

další funkce na středisku

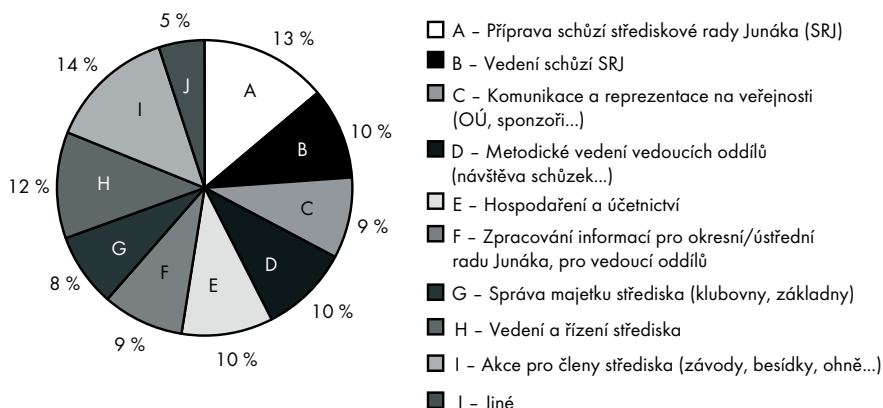
Oddíl vede 53 % střediskových vedoucích, téměř 70 % vede tábor, 30 % je správcem základny.

časový snímek vedoucího střediska

Kolik času měsíčně věnují střediskoví vedoucí jednotlivým činnostem? Průměrný střediskový má čas rozvržen takto: nejvíce (23 % času) zabírá „příprava a vedení střediskové rady“, „akce pro členy“ zabírají 14 %, „vedení střediska“ 12 %, „metodické vedení vedoucích od-

dílů“ zabere stejně času jako „hospodaření a účetnictví“ (10 %), 9 % stráví „zpracováním informací pro vedoucí oddílů, vyšší složky Junáka“ a stejně tolik „reprezentací střediska (na úřadech, sponzoři...)“. Správa majetku střediska si ukrojí 8 % času střediskového vedoucího.

Graf 27. Měsíční časový snímek vedoucího střediska – průměry

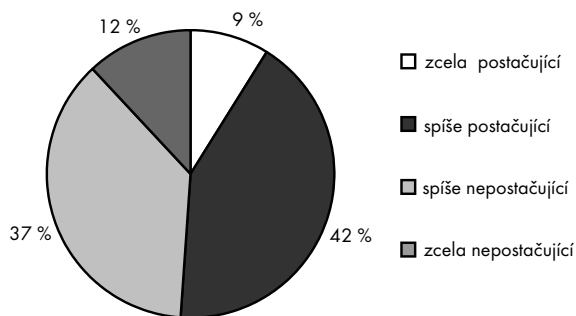

střediskové finance

Střediskový majetek mělo v roce 2001 pojištěno 53 % středisek.

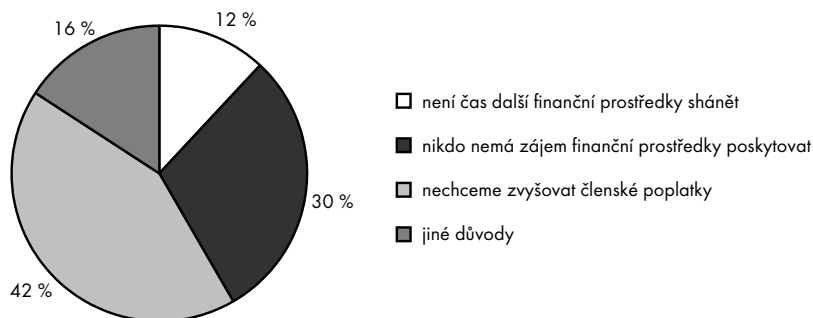
Střediska se úplně přesně na polovinu rozdělila mezi ta, která mají podle svých finančních dostatek či nedostatek. O trochu více je těch, kteří považují finanční prostředky za zcela nedostačující (12 %), než těch považujících je za zcela dostatečné (9 %).

Graf 28. Dostatek financí pro činnost střediska

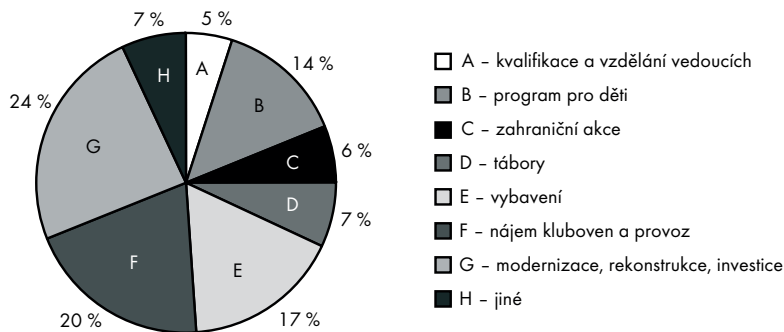
Ti, kteří mají nedostatek financí, považují za hlavní důvod „nechceme zvyšovat členské poplatky“ (42 %), 30 % uvedlo, že „nikdo nemá zájem finanční prostředky poskytovat“, 16 % uvedlo „jiné“ důvody a více než desetina středisek (12 %) nemá čas na shánění financí.

Graf 29. Důvody nepostačujících finančních prostředků

V průměru nejvíce peníze chybějí na „modernizace, rekonstrukce, investice“ (24 %), na „nájem a provoz kluboven“ (20 %). Dalšími oblastmi je vybavení (17 %) a program pro děti (14 %). Nejmenší nedostatek je pociťován u táborů, vzdělávání vedoucích a zahraničních akcí.

Graf 30. „Kde Vám finanční prostředky nejvíce chybí?“

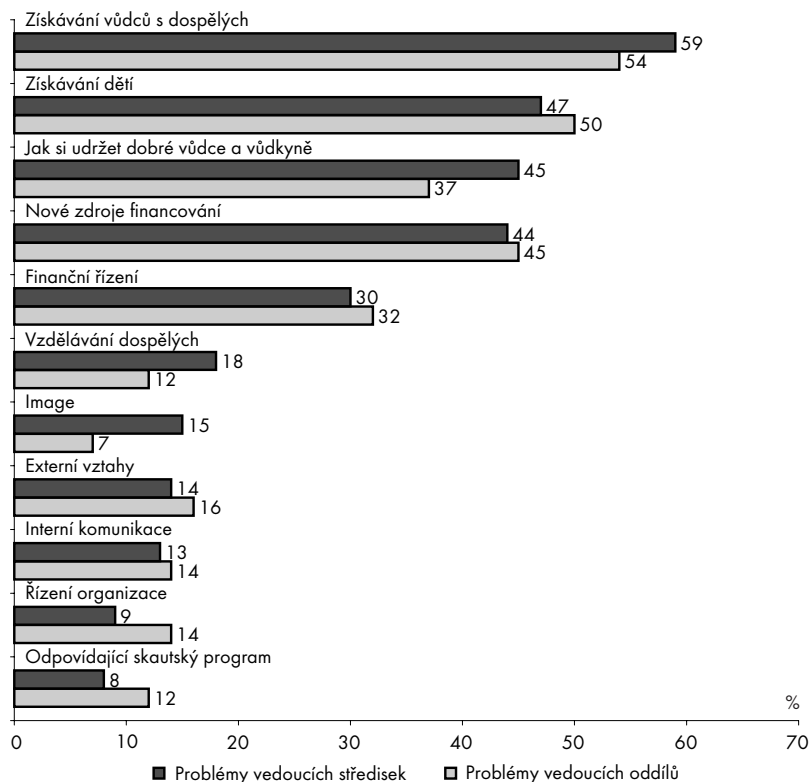

nedostatky a problémy v Junáku

Respondenti mohli vybrat 3 z nabízených možností. Jednoznačně nejtěživější problém je podle střediskových „získávání vedoucích a dospělých“ (59 %). Dále jsou problematické „získávání dětí“, „udržení dobrých vedoucích“ a „nové zdroje financování“. Nejméně důležité se zdají být „odpovídající skautský program“ a „řízení organizace“.

Ve srovnání s vedoucími oddílů střediskoví obecně více pociťují problematické věci, konkrétně více je tíží „udržení dobrých vedoucích“ (45 % střediskových proti 37 % oddílovým), „vzdělávání dospělých“ (18 % proti 12 %), „image Junáka“ (15 % proti 7 % vedoucích oddílů), naopak méně tíživá se jim zdá otázka „odpovídajícího skautského programu“ (8 % střediskových proti 12 % vedoucích oddílů).

Graf 31. Problémy, se kterými se potýkají vedoucí středisek a vedoucí oddílů

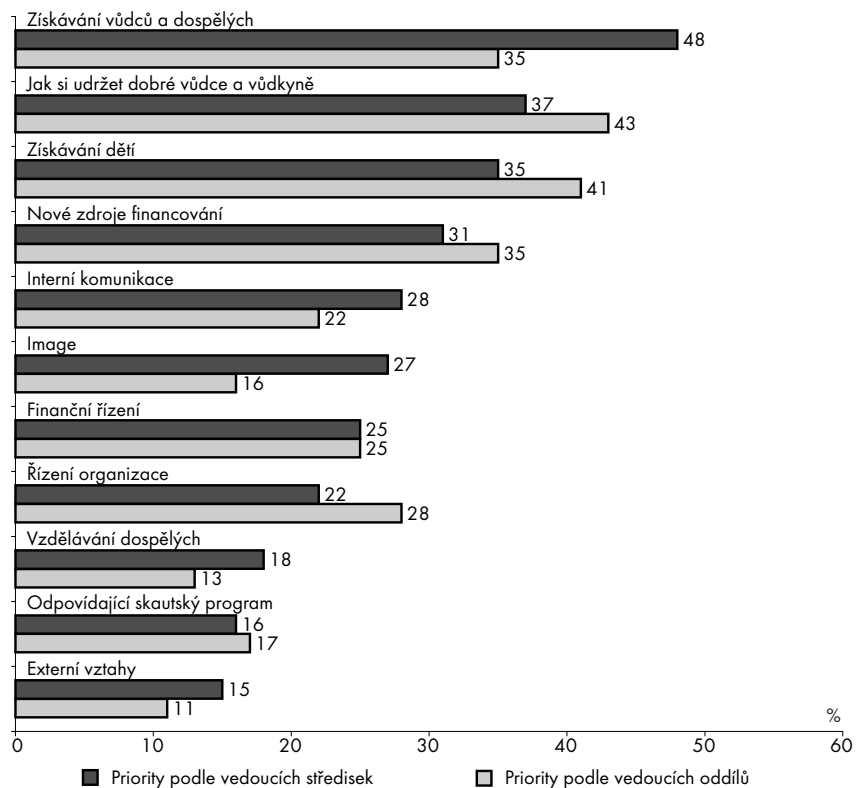

priority pro rozvoj Junáka

Junák se podle vedoucích středisek musí zaměřit především na získávání vedoucích a dospělých – tento názor zastává 48 % střediskových. Dalšími prioritami jsou „udržení vedoucích“ (37 %), „získávání dětí“ (35 %) a „nové zdroje financování“ (31 %). Z celkem tří možností, které mohli respondenti vybrat, jako první odpověď nejčastěji jmenovali „získávání dětí“.

Náhled na priority Junáka se mezi střediskovými a oddílovými vedoucími docela liší – někdy pochopitelně, někdy nikoli. Střediskové více tíží získávání vedoucích a dospělých (48 % proti 35 %). Naopak podle oddílových vedoucích by měl Junák více řešit to, jak si je (oddílové vedoucí) má udržet – je to dokonce podle jejich názoru společně se získáváním dětí nejdůležitější věc vůbec, za prioritu to považuje 43 % oddílových oproti 37 % střediskových vedoucích. Nejvýraznější rozdíl však je v posouzení nezbytnosti věnovat se „image“ Junáka – za prioritu to považuje více než čtvrtina střediskových (27 %), ale pouze 16 % vedoucích oddílů.

Graf 32. Priority Junáka podle vedoucích středisek a vedoucích oddílů

5. Roveři a rangers

Celkem bylo dotazováno 453 respondentů – roverů a rangers – ve věku 18–26 let, z toho 200 žen (44 %) a 253 mužů (56 %).

sociodemografická struktura

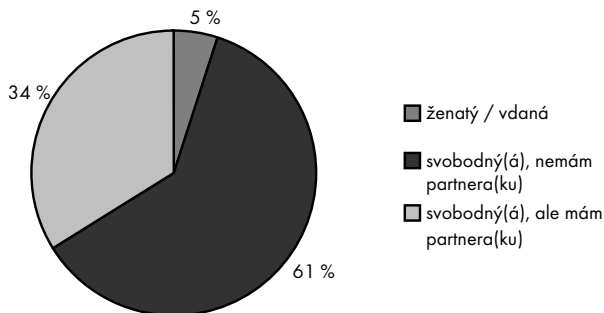
Nejvíce roverů je ve věku 18, 19, nebo 20 let, zastoupení starších ročníků je výrazně nižší. Složení dle pohlaví je shodné jako u všech členů Junáka. Přibližně jedna třetina roverů studuje střední školu, třetina vyšší odbornou nebo vysokou školu a třetina již pracuje. Mezi nestudujícími respondenty jsou nejvíce zastoupeny kategorie zaměstnanců nižší úrovně odbornosti (32 %) a kategorie kvalifikovaných manuálních pracovníků (25 %), nezaměstnaných je 12 % nestudentů.

Podle odhadu úrovně vzdělání, které roveři dosáhnou, budou skupinou s výrazně vyšším vzděláním oproti průměru České republiky.

rodinný stav

Jak je patrné, mezi rovery naprosto převládá svobodný stav, jen 5 % z R&R již uzavřelo sňatek. Pouze 1 respondent z celkem 22 ženatých je ještě student, což naznačuje, že roveři považují dokončení studia za předpoklad uzavření sňatku, shodně se zjištěními pro mladou populaci České republiky ve výzkumu „Mladá generace 1997“ (Fialová, Hamplová, Kučera, Vymětalová, Praha 2000, str. 48–50). Velmi zajímavé a možná i překvapivé je zjištění, že 61 % R&R nemá partnera. Dobrou zprávou nejen pro nezadané rovery může být to, že zda mají či nemají partnera nesouvisí s počtem hodin věnovaných měsíčně Junáku, ani s podílem, jaký je z volného času věnován Junáku. Rodinný stav nesouvisí ani s velikostí bydliště. Výjimečné postavení ale zaujímá Praha – je v ní větší podíl vdaných/ženatých respondentů a také méně respondentů bez partnera.

Graf 33. Rodinný stav roverů a rangers

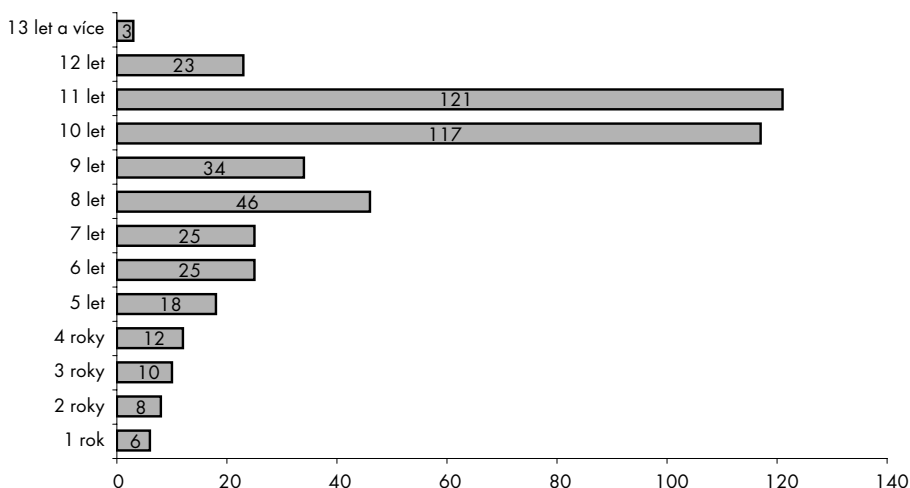

Vzhledem k soustředění roverů v mladších věkových kategoriích a podílu studentů mezi rovery můžeme v dalších letech očekávat podstatné změny struktury všech těchto proměnných.

délka členství v Junáku

Přibližně 53 % roverů přišlo do Junáku v letech 1990–1991. Zajímavé je, že 50 % respondentů bylo před rokem 1989 členy nějaké jiné dětské organizace, a to v 80 % členy Pionýra. Tomu odpovídá i délka členství v Junáku – největší část náleží k rokem 1989 a 1990, kdy se dosud v ilegalitě nebo pod jinými organizacemi působící oddíly přesunuly do Junáka.

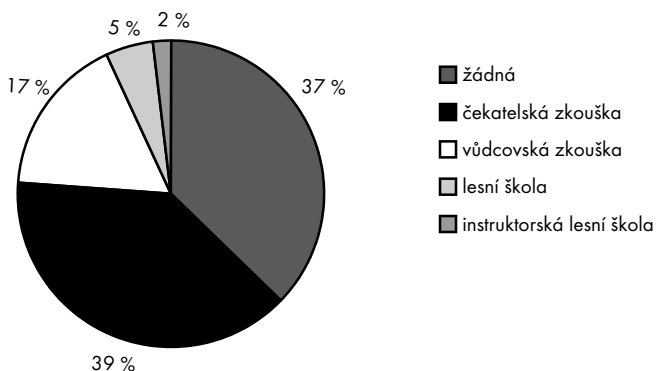
Graf 34. Délka členství v Junáku

skautská kvalifikace

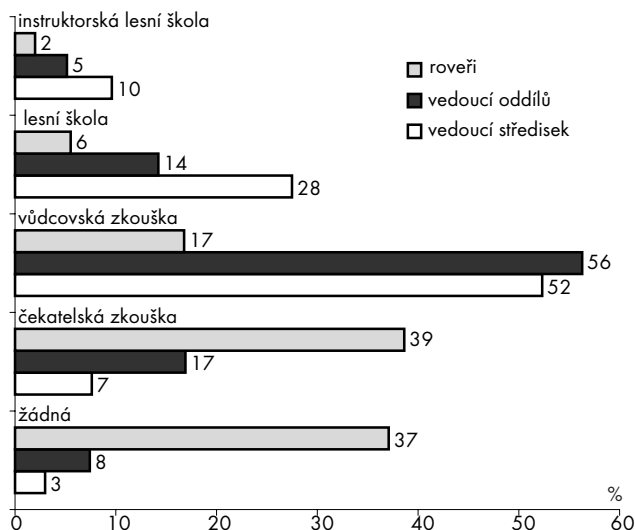
Čekatelskou zkoušku má 39 % roverů, vůdcovskou 17 %, lesní školu a instruktorskou lesní školu 7 %. Bez jakékoli skautské kvalifikace je 37 % roverů. Z nich chce třetina získat čekatelskou zkoušku a čtvrtina vůdcovskou zkoušku. Většina roverů (67 %), kteří již mají čekatelskou zkoušku, chce složit také vůdcovskou.

Graf 35. Nejvyšší dosažená skautská kvalifikace

V porovnání s vedoucími oddílů i středisek mají roveři podstatně nižší skautskou kvalifikaci.

Graf 36. Skautská kvalifikace roveřů, vedoucích oddílů a vedoucích středisek

důvody členství v Junáku

Následující řádky dávají podněty k uvažování, jakým směrem by se měla ubírat motivace a výchovné působení v těch střediscích, kde mají problémy s odcházejícími lidmi ve starším roverském věku, a tedy s odchodem potenciálních vedoucích oddílů, nebo činovníků. Pro korektnost ale musíme říci, že respondenti vybírali z předem daných možností.

Jako nejpodstatnější důvod pro setrvání v Junáku ze vzájemného srovnání vychází „jsem rád se svou partou kamarádů“. Z toho můžeme usuzovat – zejména je to patrné ze srovnání odpovědí „zcela souhlasím“ – že být součástí skupiny svých vrstevníků je rovery podstatnější, nebo přinejmenším stejně podstatnou složkou motivace, jako možnost pracovat s dětmi v oddíle. Je ale třeba si uvědomit, že 60 % roveřů stále pracuje u oddílu nebo družiny – nejsou tedy rovery angažujícími se pouze ve svém kmeni. Závěrem může být, že pokud u oddílu či střediska nemají roveři vytvořenou alespoň neformální partu, bude velmi těžké je udržet, samotná práce s dětmi v oddíle zřejmě nebude v delším horizontu dostatečnou motivací.

Další podstatnou složkou motivace je samotná možnost práce s dětmi, vyjádřená ve výrocích „chci pomáhat mladším členům Junáka“ a „chci mít možnost výchovně působit“.

Dalším důležitým podnětem pro setrvání v Junáku je „uspokojení“, které respondentům práce v Junáku přináší, podobně je hodnoceno i to, že členství v Junáku je určitou „formou seberealizace“ (nesouhlasí 11 %, resp. 16 %).

Na druhé straně škály se ukazuje, že motivací pro členství v Junáku rozhodně není možnost zvýšení prestiže ve svém okolí. Zda-li je žádoucím stavem, aby členství v Junáku bylo prestižní záležitostí, a zda-li je žádoucí, aby děti a mladí lidé byli členy Junáka právě kvůli zvýšení vlastní prestiže, je už otázkou pro další diskusi.

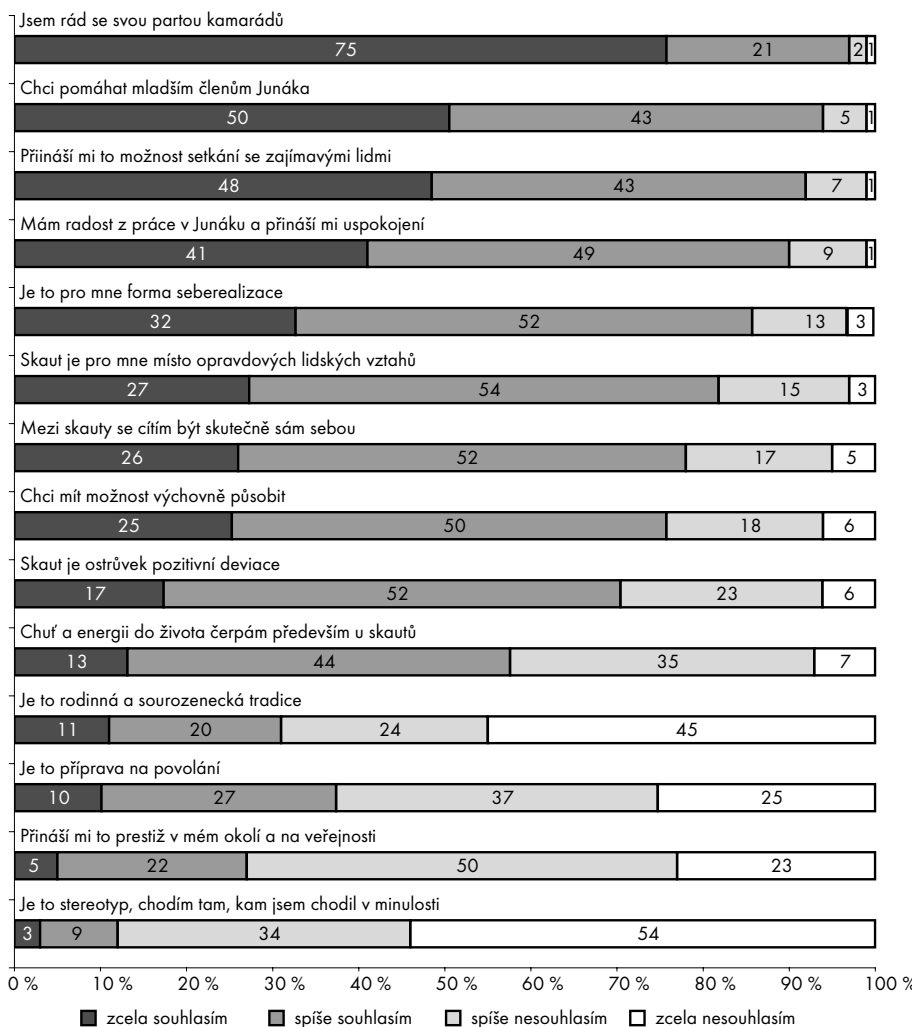
Respondenti výrazně nesouhlasili s tím, že by jejich členství bylo projevem stereotypu, také rodinná tradice se neukazuje ve srovnání s ostatními jako příliš významný podnět, ačkoli vzhledem k přerušované existenci Junáka je možná souhlas 31 % respondentů vysokým číslem.

Až na dva výroky se neliší názory mužů a žen. Mít možnost výchovně působit je pro ženy mnohem významnější – souhlas vyslovilo 82 % žen oproti 69 % mužů. Rozdíl se prokázal také u výroku příprava na zaměstnání, se kterým opět více souhlasí ženy.

Existuje silný pozitivní vztah mezi dosaženou skautskou kvalifikací a tím, jak respondenti považují za důležité následující podněty – pomoc mladším a možnost výchovně působit. Tuto tendenci můžeme brát jako prokázání funkčnosti systému skautského vzdělávání v této oblasti. Zároveň je ale znatelný i pragmatický (realistický) přístup – podle odpovědí respondenti vědí, že je práce v Junáku i dobrou přípravou na budoucí zaměstnání a zároveň jim také přináší určitou prestiž.

Polemický prvek k hodnocení skautského vzdělávání přináší následující statistika – u respondentů, kteří hodně jezdí na vzdělávací akce, převažuje důležitost podnětů vztahujících se k nim samotným – posílení vlastní identity, načerpání energie, až pak přichází na řadu „výchovné“ podněty.

Graf 37. Důvody členství v Junáku

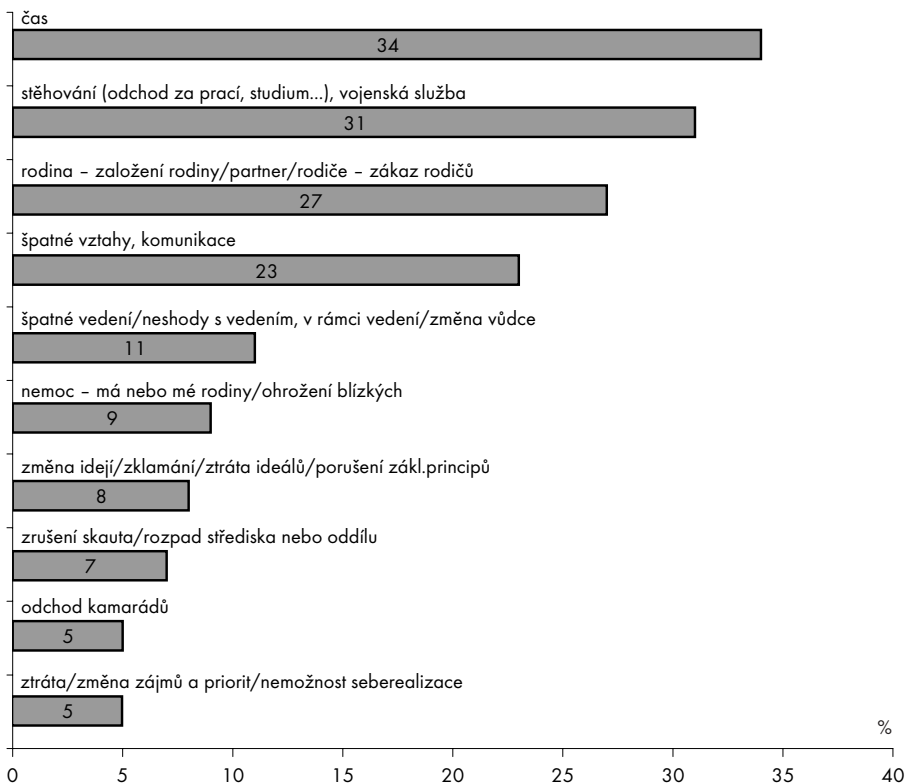
odchod z Junáka

Odejít z Junáka do 2 let zamýšlí jen 9 % roverů, dalších 11 % odhaduje, že odjede během 2–5 let. Déle než 5 let chce v Junáku být 36 % roverů. Nejvíce respondentů (44 %) odpovědělo „nevím“, ale podle kvalifikace, které by respondenti chtěli ještě dosáhnout, lze usuzovat, že přibližně 4/5 z nich o odchodu v krátkém časovém horizontu neuvažuje.

důvody odchodu z Junáka, důvody odchodu vrstevníků

V následující otázce měli respondenti uvést nejvíce 3 důvody, které by je vedly k odchodu z Junáka.

Graf 38. Důvody případného odchodu z Junáka

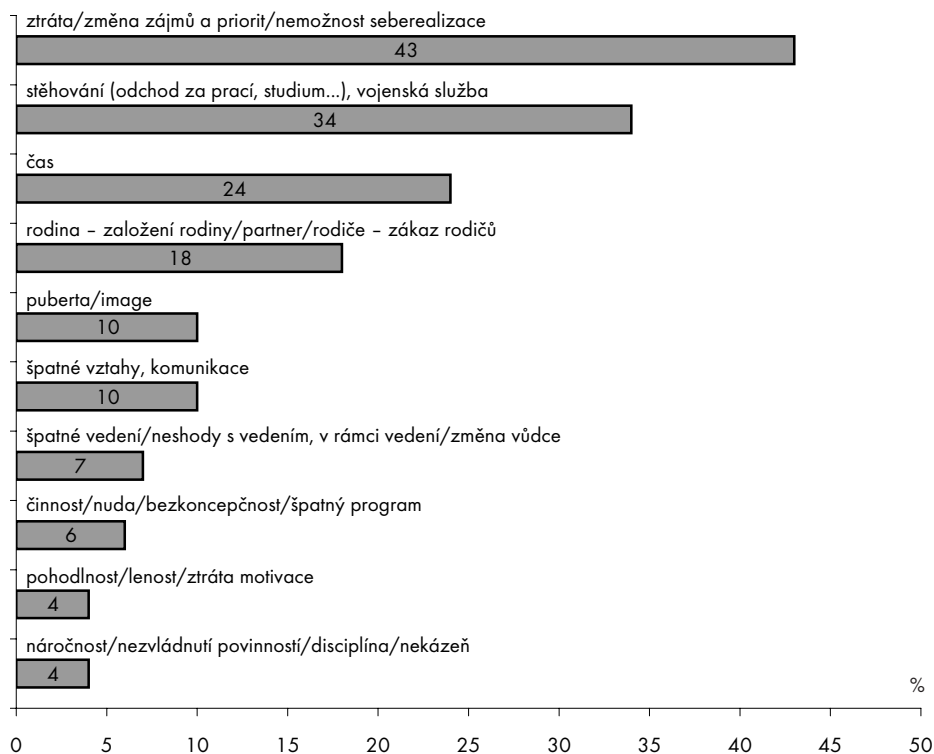
Nejfrekventovanější odpověď je nedostatek času, ale to samo o sobě v podstatě nic nevypovídá, nedostatek času je už důsledkem jiných příčin či okolností.

Další dvě skupiny důvodů jsou spojeny s přirozenými změnami v průběhu životního cyklu – stěhování, odchod za prací, za studiem či na vojnu, nebo založení rodiny či život s partnerem. V podstatě jde o důvody přirozené a z pohledu zabránění poklesu členů Junáka se pouze naskytá otázka, zda existuje nějaká forma členství, která by umožňovala těmto mladým lidem úplně neztratit kontakt s děním v Junáku, přestože v této době nebudou nijak aktivní. Ale až dostudují či až děti povyrosteou (nebo se dostanou do věku vlčat či světlušek), je možné, že by se k aktivní činnosti opět vrátili.

Jinou kategorií jsou důvody týkající se fungování RS kmenů, oddílů či středisek – podnětem pro odchod by podle značné části respondentů byly „špatné vztahy a komunikace“, „špatné vedení, neshody s vedením nebo v rámci vedení“, „rozpad oddílu nebo střediska“ – to jsou věci ovlivnitelné oddílovými nebo střediskovými vedoucími, ale je otázkou, do jaké míry jsou ovlivnitelné samotnými respondenty.

Zajímavé srovnání s výše napsaným nabízí názory respondentů na to, z jakých důvodů – podle mínění respondentů – odešli z Junáka jejich vrstevníci. Přední místo opět zauímají odchod za studiem či prací, stěhování, čas, založení rodiny apod., ale za nejčastější příčinu je považována „změna zájmů, priorit, nemožnost seberealizace“. Pro svůj případný odchod respondenti tuto kategorii téměř neuváděli – pokud ale vezmeme tuto otázku jako částečně projekční, lze předpokládat, že jejich případný odchod budou jejich vrstevníci zvnějšku vidět stejně. Toto vyjádření můžeme brát i jako vystižení jednoho z významů odpovědi „čas“. Varovná – ve smyslu indikující nějaké selhání v oddíle či na středisku – je složka „nemožnost seberealizace“, která však není blíže specifikována.

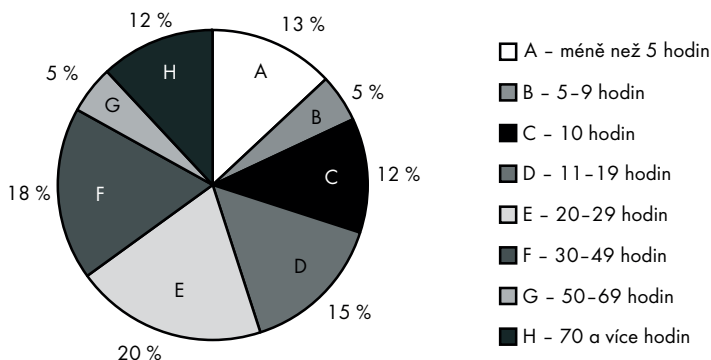
Graf 39. Důvody odchodu vrstevníků z Junáka

podíl volného času stráveného v Junáku

Průměrně stráví roveří v Junáku 26 % svého volného času, v absolutní hodnotě to je průměrně 27 hodin za měsíc.

Graf 40. Počet hodin strávených v Junáku

Z pohledu skautské kvalifikace respondentů věnují Junáku v průměru největší podíl i počet hodin svého volného času respondenti s vůdcovskou zkouškou, následování lesoškoláky a čekatelů. Překvapivě blízký počet hodin i procento volného času stráveného v Junáku mají respondenti s naprosto protikladnou skautskou kvalifikací – roveři bez kvalifikace a roveři s instruktorskou lesní školou. Absolventů lesní školy je ale příliš málo pro vyslovení jednoznačného závěru.

Možná překvapivě nesouvisí volný čas s tím, kolik mají respondenti dalších přátelských skupin mimo Junáka. Ani mezi těmi, kteří věnují činnosti v Junáku extrémních 80 a více procent svého volného času (17 respondentů), nijak nepřevažují „společensky uzavření“ lidé, tedy lidé, kteří nemají žádné nebo mají málo přátelských skupin vně Junáka.

frekvence účasti na skautských aktivitách

Více než 70 % respondentů se zúčastní alespoň jedné akce Junáka týdně. Jednoznačně skautská aktivita souvisí se skautskou kvalifikací.

Tab. 2 Frekvence účasti na skautských aktivitách dle skautské kvalifikace

Nejvyšší dosažená skautská kvalifikace %	Frekvence účasti na akcích Junáka				Celkem
	vícekrát týdně	jednou týdně	jednou za 14 dní	jednou za tři týdny a méně často	
žádná	21 %	36 %	19 %	24 %	100 %
čekatelská zkouška	39 %	40 %	10 %	10 %	100 %
vůdcovská zkouška, lš, ilš	46 %	37 %	5 %	13 %	100 %
Celkem	34 %	38 %	12 %	16 %	100 %

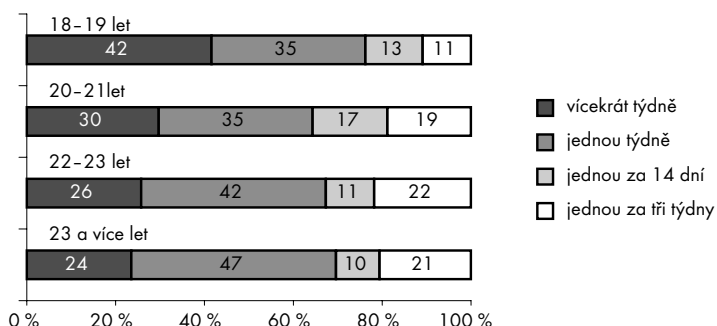
Ačkoli bychom mohli očekávat, že studenti mají více volného času, a tedy se zúčastní více akcí než ti roveři, kteří už pracují, analýza to nepotvrzuje. Podobně se nepotvrzuje odlišnost frekvence skautských aktivit u studentů a nestudentů, neliší se ani mezi studenty VŠ a SŠ.

Nezáleží na existenci RS kmene či družiny na středisku – aktivita roveřů ve střediscích s existujícím RS kmenem i bez něj je stejná. Ale jestliže už kmen na středisku funguje, pak záleží na „povaze/způsobu vedení“ RS kmene – respondenti z roverských kmenů s předem připraveným programem jsou zřetelně aktivnější.

Jak vypadá četnost skautských aktivit z pohledu věku zobrazuje následující graf.

Jak můžeme vidět, nejmladší věková kategorie patří mezi nejaktivnější.

Graf 41. Skautská aktivita dle věku

Už byla zmíněna důležitost partnerských vztahů pro roverskou věkovou kategorii. Partneri samozřejmě ovlivňují i skautskou aktivitu. Nepřekvapí velmi silná závislost na skutečnosti, zda případný partner pochází ze skautingu či nikoli – skautské páry se samozřejmě více účastní skautských akcí, dokonce jsou neaktivnější skupinou (dokud se neožení/neprovádají, ale pro malý počet vdaných/ženatých párů nelze toto tvrdit s určitostí), ale vzhledem k dominantnímu postavení roverů bez partnera netvoří příliš početnou skupinou. Nejméně aktivní skupinou jsou již zadaní roveři, jejichž partner není skaut. Toto zjištění může být též vykládáno jako náznak uzavřenosti roverské (či obecně skautské) činnosti, za náznak uzavřenosti roverských skupin – Junák zřejmě není schopen absorbovat/integrovat partnery roverů, vytvořit pro ně lákavé a otevřené prostředí. Je to ale neo-ověřená hypotéza. Její jednoznačné potvrzení či vyvrácení je však možná nezbytným krokem při řešení otázky, jaké prostředí je příznivé pro udržení co nejvyššího možného počtu roverů.

Tab. 3 Frekvence účasti dle rodinného stavu

Rodinný stav %	Frekvence účasti na akcích Junáka				Celkem %
	vícekrát týdně	jednou týdně	jednou za 14 dní	jednou za tři týdny a méně často	
svobodný(á), nemám partnera(ku)	19 %	25 %	7 %	10 %	61 %
svobodný(á), partner(ka) ze skautingu	8 %	4 %	2 %	1 %	15 %
svobodný(á), partner(ka) není ze skautingu	4 %	6 %	4 %	5 %	19 %
ženatý/vdaná	2 %	2 %		1 %	5 %
Celkem %	33 %	37 %	13 %	17 %	100 %

Zajímavá je souvislost s velikostí místa bydliště – s mírou aktivity má velmi silný vztah – čím větší město, tím více akcí se respondent zúčastní. Do hry ale ještě vstupuje, zda je respondent student – jestliže ano, pak se tato závislost ještě zesiluje – studenti z velkých měst jsou velmi aktivní skupinou. Vysvětlení je zřejmě velmi prosté, studenti z malých měst nestudují doma, takže se tolika akcí nemohou účastnit.

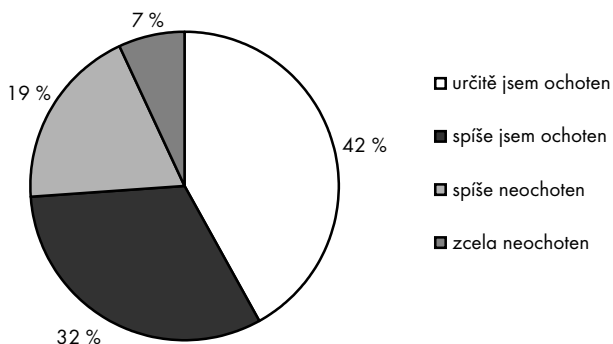
Čtvrtina (26 %) nenosí na veřejnosti kroj ráda, z toho 7 % nechce vůbec nosit kroj na veřejnosti.

ochota vystupovat jako skaut/skautka na veřejnosti

Podle odpovědí respondentů nepředstavuje pro většinu z nich hlásit se k Junáku ve škole či zaměstnání, ani vystupovat mezi kamarády, spolužáky či přáteli jako skaut. Z nabízených možností jsou roveři nejméně ochotni psát články o Junáku.

Pro čtvrtinu respondentů (26 %) představuje nošení kroje na veřejnosti nepřijemnou záležitost. Celkem 7 % nechce vůbec nosit kroj. Myslím, že jde o zjištění, které bude pro některé skauty zcela nepochopitelné, nepředstavitelné – skautský kroj je pro některé (pochopitelně starší) skauty také symbolem bojů a utrpení, kterými museli oni sami či jejich vrstevníci v minulém století projít jen proto, že tento kroj veřejně nosili. Nosit kroj je pro ně vybojovaná čest. Skutečnost, že čtvrtina roverů nenosí na veřejnosti kroj ráda, vypovídá o (v některých rozměrech) zcela rozdílných světech a nelze se divit, že téma kroje a jeho změn bylo jedním z nejtrvanlivějších v novodobé historii Junáka.

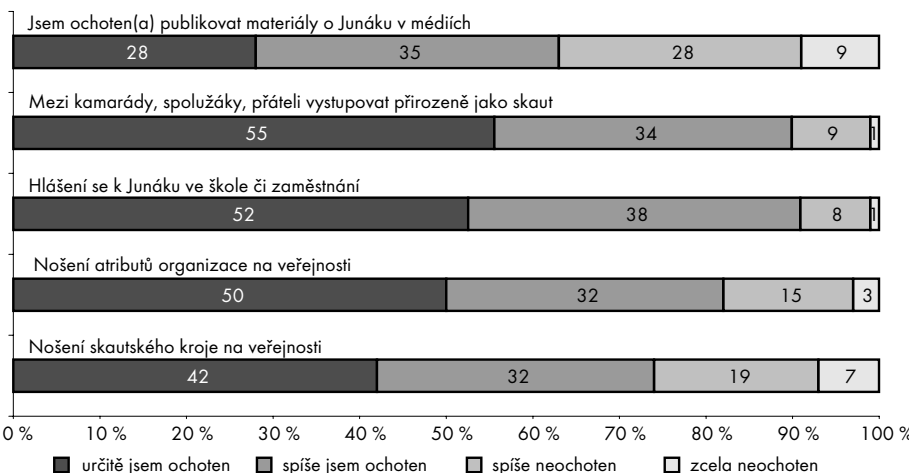
Graf 42. Ochota nosit skautský kroj na veřejnosti

Desetina respondentů se raději nehlásí k Junáku ve škole/zaměstnání či mezi přáteli.

Obecně jsou ženy ochotnější hlásit se k Junáku.

Graf 43. Míra ochoty prezentovat se na veřejnosti jako člen(ka) Junáka

střípky

Vliv skautingu na životní směřování – na otázku: „Domníváte se, že vás k vašemu rozhodnutí, čemu se budete v životě věnovat, nasměroval skauting?“, odpovědělo 9 % roverů „určitě ano“, 28 % „spíše ano“, zbylých 63 % odpovědělo záporně.

Skauting a životní vzory – 45 % RS uvedlo, že ve skautingu našlo člověka, který se stal jejich osobním vzorem, 25 % nenašlo a zbylých 30 % nemá žádný osobní vzor.

doporučení a náměty

Nejpodstatnějším důvodem členství v Junáku se ukázala „parta kamarádů“, následována „možností pomáhat mladším“. Vytvoření party vrstevníků v roverském věku je patrně nezbytné pro jejich udržení v Junáku. Pokud u oddílu či střediska nemají roveři vytvořenou alespoň neformální partu, bylo by z pohledu udržení těchto roverů v oddíle vhodné cíleně podpořit její vytvoření.

Skautsky nejaktivnější skupinou jsou dle rodinného stavu skautské partnerské dvojice. Naopak nejméně aktivní skupinou jsou již zadaní roveři, jejichž partner není skaut. Toto zjištění může naznačovat neschopnost Junáka integrovat partnery roverů. Tato neschopnost může spočívat v nízké atraktivitě Junáka pro mladé lidi, nebo v uzavřenosti skautských/roverských skupin na místní úrovni. Doporučuji proto zabývat se z důvodu snížení odchodu roverů otázkou, jak vytvořit pro mladé lidi, kteří se s Junákem setkávají až v mladším dospělém věku, atraktivní a otevřené prostředí. Důsledkem změn v této oblasti může být na jedné straně snížení odchodu roverů, na straně druhé zvýšení počtu nově příchozích členů v této věkové kategorii – především partnerů roverů/rangers, ale i mladých lidí obecně.

Je ke zvážení, zda by nebylo vhodné institucionalizovat formu členství vhodnou pro rovery, u nichž klesá z důvodu přechodu do jiné životní etapy možnost aktivně se angažovat v Junáku. Jejím cílem by bylo udržet kontakt Junáka s těmito rovery, který by usnadňoval jejich pozdější návrat k aktivní činnosti.

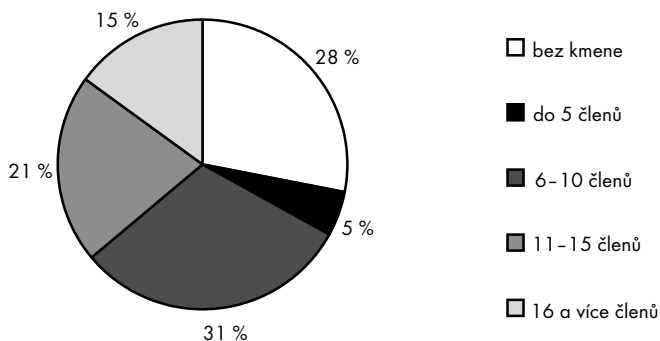

6. Roverský kmen

fungování a počet členů RS kmene

V 1/3 středisek nefunguje roverský kmen ani roverská družina. Pokud kmen existuje, má většinou 6–10 členů (31 %). Větší kmen s 11–15 členy je u 21 % roverů, kmenů s počtem větším než 15 je 15 %. Členem malých kmenů (spíše družin) o velikosti do 5 lidí je 5 % roverů. Pokud shrneme předchozí, nejčastější velikost RS kmene je 6 – 10 členů (43,6 %). Polovina kmenů má do 10 členů, polovina nad 10.

Graf 44. Počet členů RS kmene

Fungování roverského kmene statisticky nesouvisí s velikostí bydliště – to je zajímavý údaj pro úvahy o rozdílech ve skautské činnosti ve velkých městech oproti malým městům a vesnicím. O žádném z regionů není možné říci, že by se statisticky významně lišil ohledně počtu RS kmenů. Překvapivě není příliš silný vztah mezi velikostí roverského kmene a místem bydliště.

charakteristika RS kmene

Podstatné pro představu, jak asi vypadají roverské kmene, je následující údaj – v 56 % případů je kmen charakterizován jako „volné seskupení s nepravidelnou činností“, ve 44 % jako „organizovaná skupina s předem připraveným programem“.

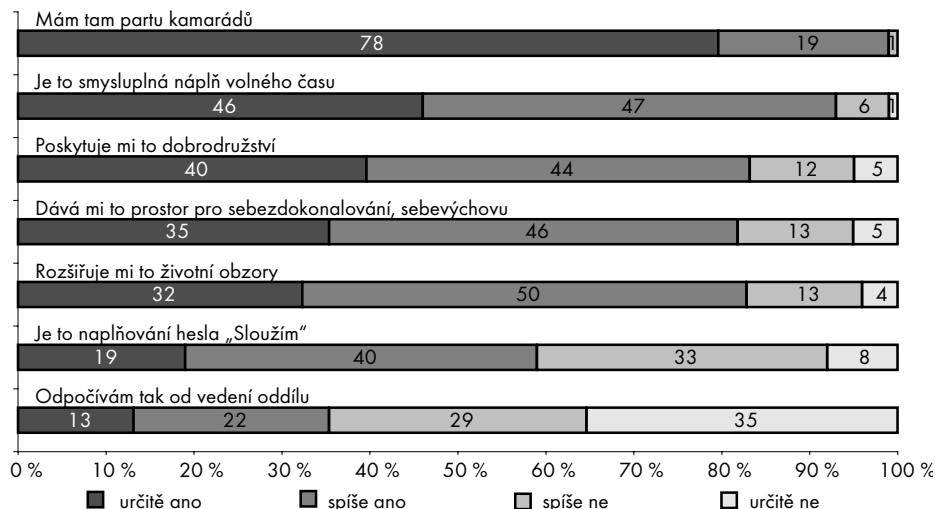
Zcela zřetelný je trend rostoucí organizovanosti a klesající spontánnosti činnosti RS kmene se zvyšujícím se počtem členů – čím větší, tím spíše se jedná o nějakým způsobem organizovanou skupinu s připravovaným programem.

motivace pro členství v RS kmeni

Roverský kmen je především dobrá parta a kamarádi, zábava a prostor pro zdokonalování se, alespoň to naznačují odpovědi roverů.

V porovnání názorů respondentů podle typů přípravy programu v RS kmeni nejsou žádné významné rozdíly, s jednou výjimkou – roveři zapojení ve kmenech s připravovaným programem považují činnost v roverském kmeni za smysluplnější náplň volného času. Vcelku logicky lidé angažující se u družiny či oddílu považují za důležitější, že si v roverském kmeni odpočnou od oddílové práce.

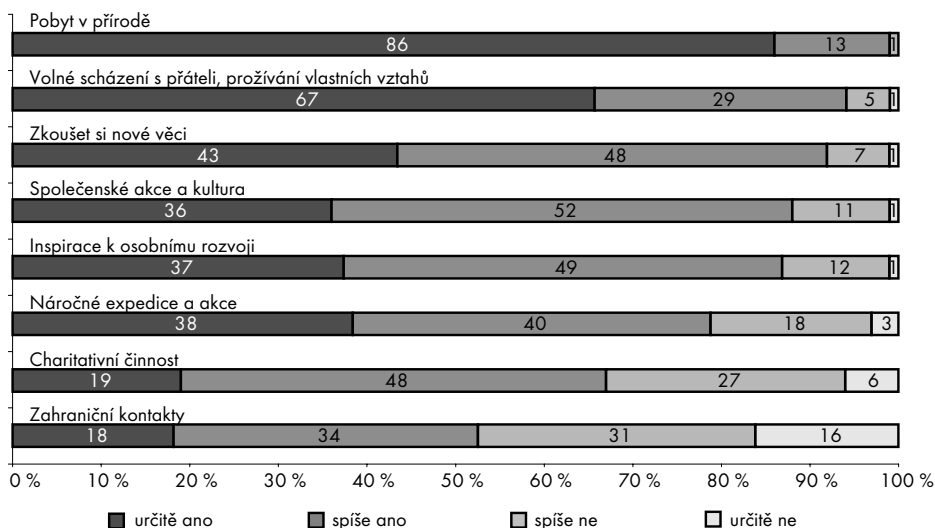
Graf 45. Důvody pro členství v RS kmeni

preference programů RS kmene

Za nejdůležitější typ programu respondenti jednoznačně považují pobyt v přírodě – 99 % odpovědělo určitě nebo spíše ano. Na druhém místě je „volné scházení s přáteli, prožívání vlastních vztahů“ (95 %) následováno možností „zkoušet si nové věci“ (91 %). Naopak nejméně důležitým motivem jsou „zahraniční kontakty“.

Graf 46. Osobní důležitost typů roverského programu

7. Hodnotové orientace členů Junáka

Hodnoty, které člověk uznává a o jejichž realizaci usiluje, vytváří jeho osobní hodnotový systém. Většinou bývá relativně stabilní, ale může se měnit v důsledku životních zkušeností, různých událostí – často traumatických – mnohdy při prožití intenzivních sociálních vztahů či závažných selhání. Jednotlivé hodnoty většinou tvoří hierarchický systém – některé mají pro člověka větší a jiné menší význam. Často se používá pojem hodnotová orientace. Je tvořena různými postoji k různým objektům, událostem či idejím. Hodnotový systém se vytváří již v dětství a podstatnou roli hraje rodinné prostředí a výchova, případně vliv vzorů („modelové osobnosti“). Skauting si ve svých základech vytvořil systém hodnot, který se snaží předávat svým členům od vlčat a světlušek až po činovníky.

V rámci šetření jsem se zaměřili na celkem 26 hodnot. Respondenti posuzovali jednotlivé hodnoty z hlediska osobní důležitosti pro jejich život. Používala se čtyřbodová škála 1=velmi důležité, 2=spíše důležité, 3=spíše nedůležité, 4=zcela nedůležité, čili nižší bodový údaj znamená větší důležitost dané hodnoty. V dalším textu uvádíme jednotlivé hodnoty zkráceným označením, které může být poněkud zkreslující. Proto je nezbytné mít při četbě na zřeteli výše uvedené úplné charakteristiky hodnot.

Z hlediska struktur hodnot jsou vysoko hodnoceny spíše konkrétní hodnoty (přátelství, čestné jednání, rodina apod.), zatímco hodnoty spíše abstraktní (zásady, mravnost, uznání aj.) jsou hodnoceny níže. Do jisté míry překvapivé je velmi nízké cenění víry, což je ve shodě s určitým „mizením české zbožnosti“ (Halík). Při tom však duchovní hodnoty jsou posuzovány relativně výše („plachá zbožnost v Čechách“). Také ovlivňování veřejných záležitostí je hodnoceno poměrně nízkou. Naznačuje to, že občanské povědomí není u nás příliš ceněno a asi není výrazně uskuetečňováno. Podobné nálezy se objeví i v dalších rozborech a signalizuje, že skautská výchova by se měla v morální sféře výrazněji a záměrně rozvíjet. O tom se zmíníme podrobněji v závěrech.

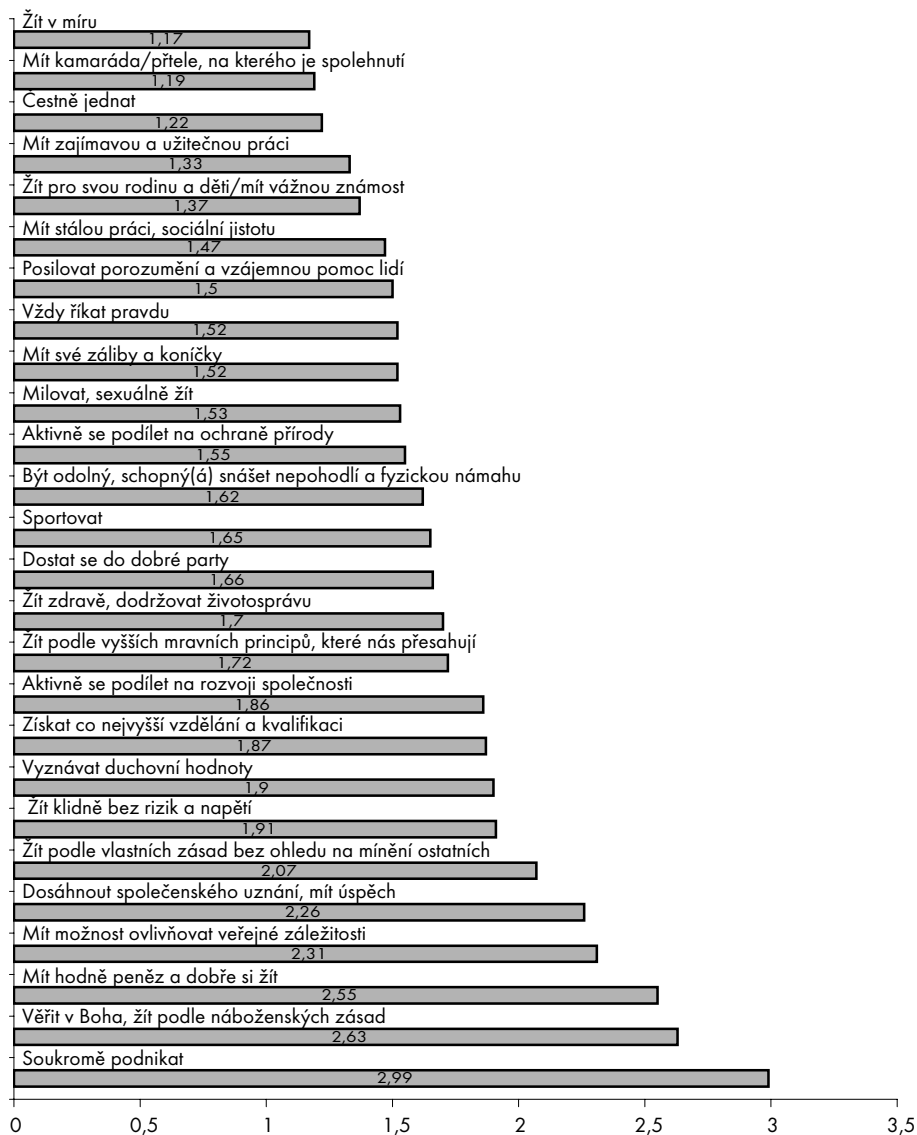
rovnání hodnotové orientace dospělých skautů a skautek

Mezi oběma skupinami je téměř dokonalá shoda v pořadí, jak oceňují jednotlivé hodnoty. V prvních 7 nejvýše ceněných hodnotách je naprostá shoda, stejně tak v posledních (tj. nejméně ceněných) 6 hodnotách.

Zřetelné rozdíly: dospělí skauti si cení více „života v partě“, „sportu“ a „podnikání“, dospělé skautky si cení více „života v míru“ a „zajímavé práce“. U žen je nápadnější relativně větší diferenciace mezi jednotlivými hodnotami, což naznačuje, že více rozlišují mezi jejich důležitostmi. Zjištěné rozdíly však nejsou příliš výrazné – rozdíly v hodnotovém systému skautek a skautů nejsou tedy příliš nápadné.

Graf 47. Důležitost životních hodnot – průměr vedoucí středisek, vedoucí oddílů, roveři

srovnání hodnotové orientace vedoucích středisek, vedoucích oddílů a roveřů

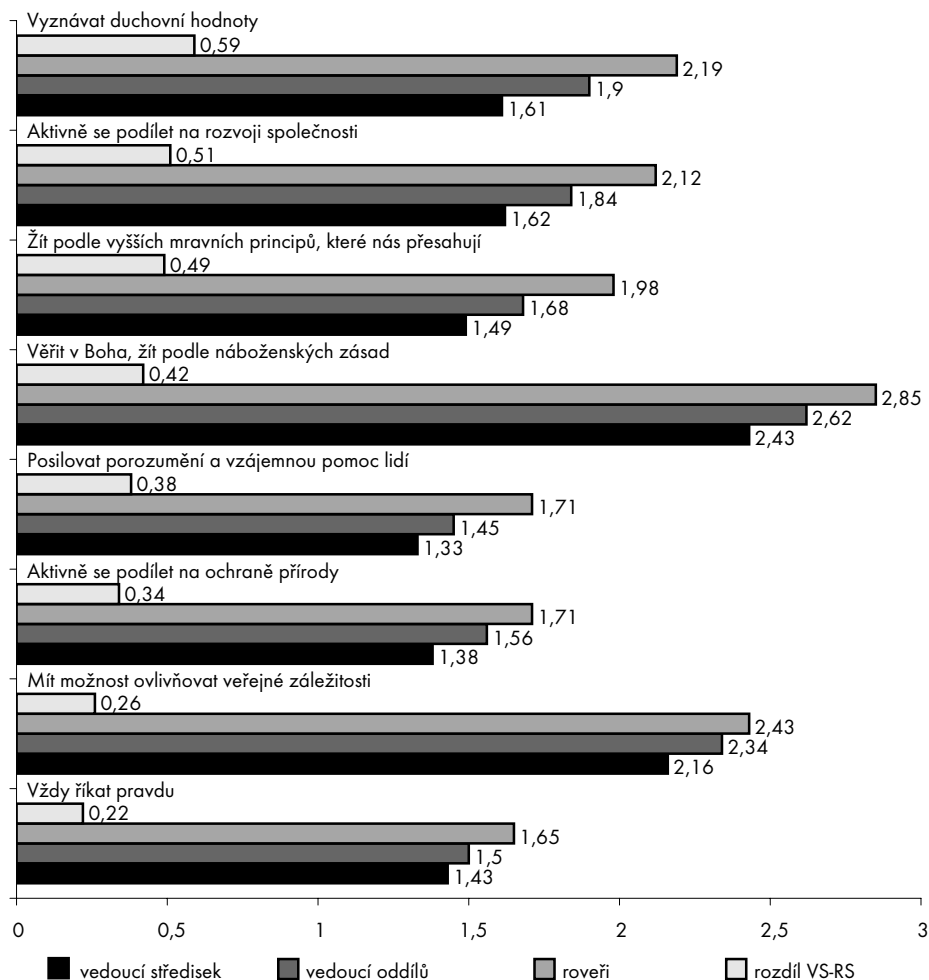
Z nálezů můžeme soudit, že hodnotový systém je nastaven poněkud výše u vedoucích středisek (nejnižší průměrná hodnota), u vedoucích oddílů je nižší a relativně nejnižší se ukazuje u roveřů. Zároveň se u střediskových vůdců objevuje větší diferenciacie jednotlivých hodnot, u roveřů je relativně nižší. Rozdíly však nejsou příliš nápadné.

U jednotlivých kategorií nacházíme vysokou shodu pořadí, jak jsou jednotlivé hodnoty ce-

něny. Korelace hodnot mezi jednotlivými skupinami jsou vesměs velmi vysoké, ale přeci jen relativně nižší mezi střediskovými vůdci a roveři. První jsou zřejmě již osobnostně vyhraněnější a mají větší životní zkušenosti, zatímco roveři mnohdy teprve hledají cesty životem a hodnotový systém si teprve vytvářejí.

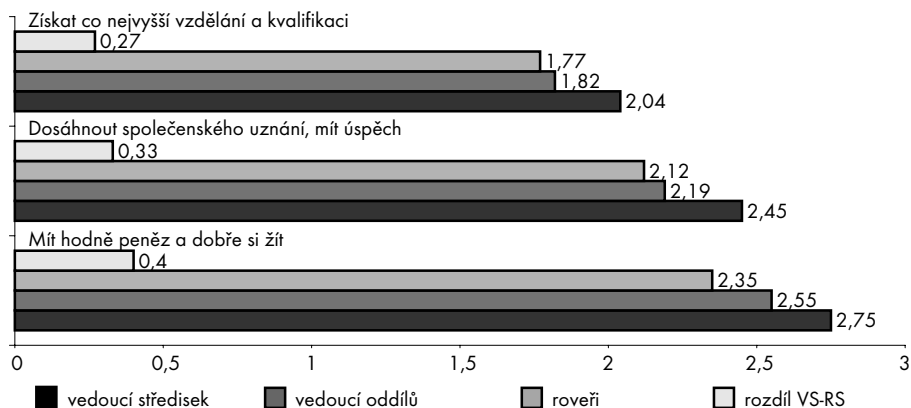
Dále jsme sledovali rozdíly v posouzení jednotlivých hodnot mezi sledovanými skupinami. Funkční zařazení je jistě spojeno s věkem, vedoucí středisek jsou mnohem starší než roveři a zjištěné rozdíly mohou být spoluurčovány (či možná i primárně určovány) věkem. Z grafu 48 je patrné, jaké hodnoty mají s vyšším funkčním zařazením stoupající význam.

Graf 48. Srovnání důležitosti životních hodnot – ved. středisek, ved. oddílů a roveřů – stoupající význam hodnot

Klesající význam hodnot zjišťujeme u položek „vzdělání“, „společenské uznání“ a „mít hodně peněz“ (viz Graf 49).

Graf 49. Srovnání důležitosti životních hodnot ved. středisek, ved. oddílů a roverů – klesající význam hodnot

U ostatních hodnot se neobjevuje nápadný vztah k funkčnímu zařazení a rozdíly jsou většinou velmi malé. Jistou výjimku tvoří hodnota „dobré party“, která je velmi vysoko ceněna středoškolskými vůdci (1,52), zatímco u vedoucích oddílů a u roverů je hodnocena relativně méně (1,74 resp. 1,71).

Z nálezů plyne očekávatelný závěr, že pro přijetí některé hodnoty je třeba vývojově dozrát. Platí to pro pochopení duchovní dimenze života (ale ne přímo pro náboženskou víru), pro porozumění a vzájemnou pomoc a pro rodinu (či vážnou známost).

Poněkud překvapivé je menší pochopení pro aktivní ochranu přírody u roverů. Naproti tomu roveři si cení relativně více vzdělání a kvalifikace, společenského uznání (což je pro dospívání příznačné), ale také mít více peněz. Z uvedených nálezů plynou jistě důsledky pro roverský program. Vidíme, že duchovní dimenze života se poměrně obtížně prosazuje v životě mladých osob a stejně ani některé obecně etické otázky nejsou dostatečně oceňovány. Je to pochopitelné, protože v této životní etapě se hledá – a to často tápavě – životní orientace.

Při detailním rozboru získaných dat se prosazují následující vztahy: Při srovnání úsudků vůdců oddílů s výsledky roverů se prokázaly statisticky průkazné tyto rozdíly: vedoucí hodnotí výše život bez rizik, aktivní činnost pro společnost, porozumění a vzájemnou pomoc, aktivní ochranu přírody, víru v Boha, vyznávání duchovních hodnot, pravdomluvnost, čestné jednání a život podle vyšších principů (seřazeno dle velikosti zjištěných rozdílů). Naznačen je i nápadný rozdíl v důležitosti rodiny a zdravého života. Naproti tomu roveři hodnotí nápadně výše pouze peníze a lásku a sexuální život. Do velké míry podobné jsou rozdíly v posuzování jednotlivých hodnot mezi rovery a vůdci středisek. Rozdíly v hodnotových systémech mezi vůdci oddílů a středisek jsou relativně menší.

srovnání dle skautské kvalifikace, věku a dosaženého vzdělání

S růstem kvalifikace pozorujeme nápadný přírůstek v ocenění duchovních a morálních hodnot (nejvýrazněji u absolventů LŠ) i větší angažovanosti ve společnosti.

S věkem roste důležitost víry a života dle náboženských zásad, přijímání duchovních hodnot (s výjimkou nejstarší skupiny, kde pojetí duchovního rozměru života se chápe asi poněkud jinak), podílet se na rozvoji společnosti, na ochraně přírody a žít dle mravních principů.

S věkem klesá důležitost peněz. Vzdělání si cení nejvíce nejmladší skupina a jeho význam klesá mírně do 49 let. Od 50. roku věku si jeho význam opět uvědomujeme více. Zjištěné rozdíly odrážejí rozdíly generační. Životní zkušenosti a jistě i mnohdy složité osudy starších skupin vedou k mírným změnám v hodnotové struktuře. Přesto však základní hodnotová orientace zůstává ve skautské populaci zachována.

Stručně se zmíníme o vlivu vzdělání na hodnotové systémy. I v tomto směru jsou výsledky spouštěny věkem. Ukázalo se, že vzdělání v našem souboru příliš nepůsobilo na strukturu hodnot. Zjištěné rozdíly mezi jednotlivými kategoriemi jsou relativně malé. S vyšším vzděláním se prosazuje větší pochopení významu duchovních hodnot a zcela pochopitelně i význam vzdělání. Naproti tomu se snižuje význam peněz, sociální jistoty ve stálé práci, klidného života bez rizik a soukromého podnikání. Soudíme, že vzdělání se promítá do hodnotových systémů poněkud jinak než věk (a také skautská funkce).

srovnání hodnotové orientace skautů a obecné populace

Za zmínku stojí i srovnání hodnotové orientace obecné populace se členy Junáka, přestože obecná populace je v průměru starší a věkově méně homogenní, což oslabuje naše závěry.

Soubor osob obecné populace si cení výše klidný život bez rizik, a také „mít hodně peněz“. Méně jim záleží na dobré partě, na porozumění a vzájemné pomoci, na aktivním podílu na vývoji společnosti, na možnosti ovlivňovat veřejné záležitosti, na sportování, na životě dle mravních principů, na lásce, čestnosti a pravdivosti, na duchovních hodnotách a také na ochraně přírody. I při jisté zdrženlivosti můžeme soudit, že skautská populace má v průměru hodnotový systém blíže ke kladnému pólu než tomu je běžné ve společnosti. To nás však nemůže vést ke spokojenosti, ale spíše motivovat k dalšímu úsilí, jak i v budoucnu rozvíjet mravní, duchovní, ale i altruistickou výchovu a plnit tak odkaz našich zakladatelů a předchůdců.

srovnání hodnotové orientace roverů s obecnou populací podobného věku

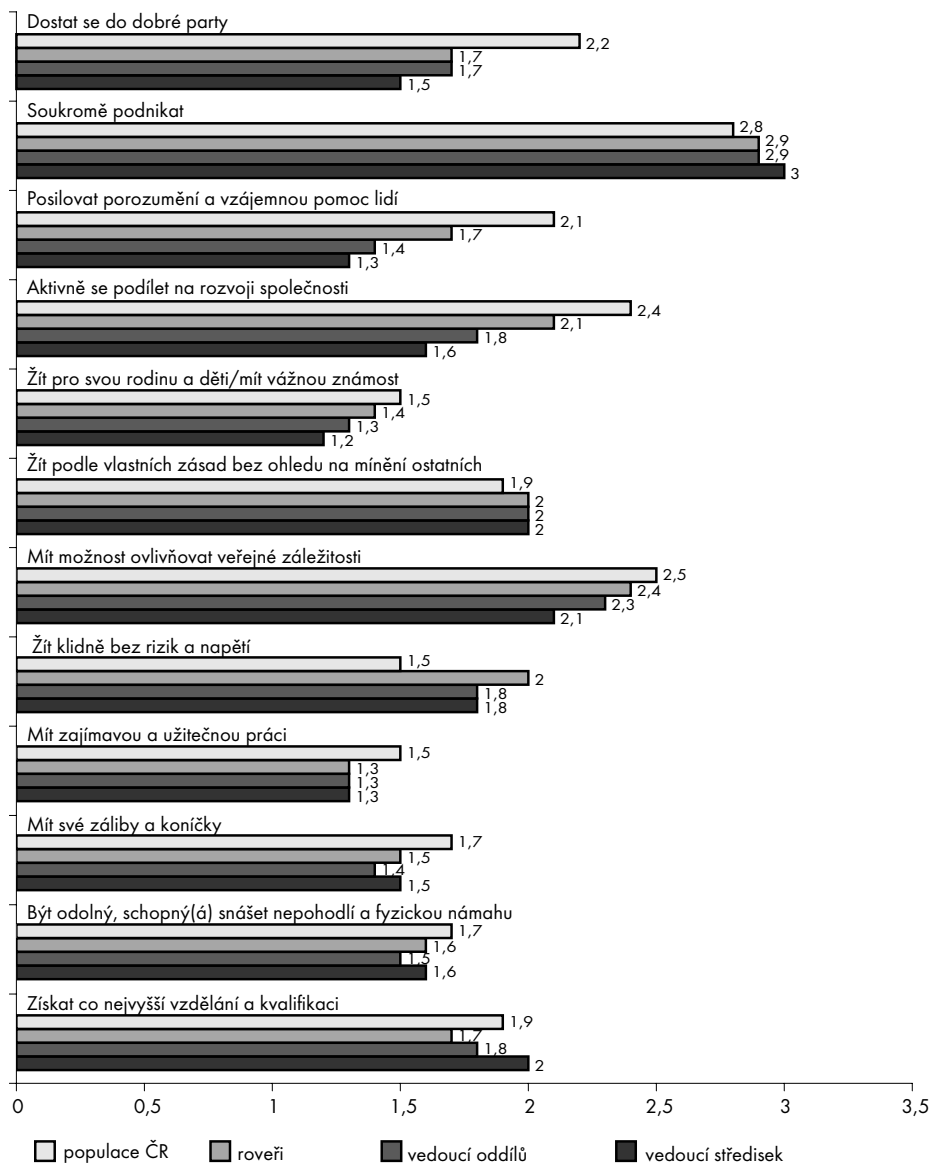
Z údajů od osob obecné populace jsme vyčlenili osoby přibližně stejného věku, jako jsou roveři. Ze srovnání získaných dat vyplývá:

Roveři si mnohem výrazněji cení duchovních hodnot, dále aktivní ochrany přírody, porozumění a pomoci mezi lidmi, sportu, podílení se na rozvoji společnosti, života dle vyšších mravních principů, pravdomluvnosti, víry v Boha a také dobré party. V obecné populaci jejich věku se více hodnotí peníze jako předpoklad dobrého života, klidný život bez rizik, soukromé podnikání a život dle vlastních zásad bez ohledu na mínění druhých.

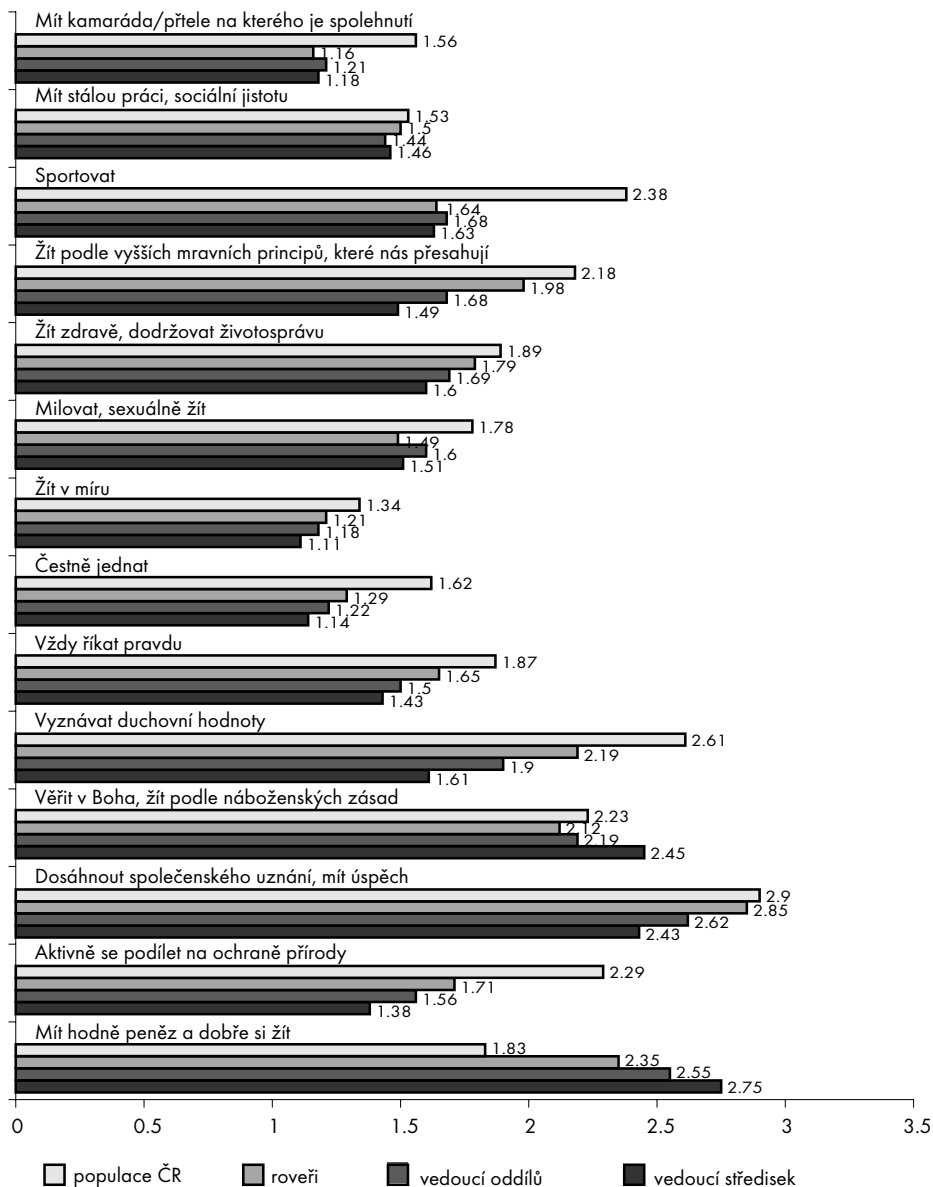
V obou skupinách se vysoce cení mít kamaráda, čestné jednání, život v míru, zajímavá a užitečná práce a také odolnost.

I když zjištěné výsledky nás asi nepřekvapí, přece jen jsou dokladem, že skautské působení se podílí na vytváření hodnotové orientace mladé generace. Roverská populace si váží mravních i duchovních hodnot, aktivit ve prospěch přírody, společnosti i vzájemné pomoci – tedy v podstatě hodnot altruistických, méně oceňuje hodnoty spíše konzumního života.

Graf 50. Srovnání hodnotové orientace skautů a obecné populace, část 1.

Graf 51. Srovnání hodnotové orientace skautů a obecné populace, část 2.

doporučení a náměty

Výzkumy hodnotových orientací mají mnohé metodologické nesnáze – těchto rizik jsme si vědomi. Proto je při rozboru získaných dat na místě jistá obezřetnost.

V první řadě zjišťujeme, že hodnotový systém členů Junáka je poměrně stálý, podobný u žen

a mužů i u osob mladších a starších. Zjištěné rozdíly nejsou příliš nápadné a můžeme soudit, že existuje jakási obecná skautská hodnotová orientace. To nás však neopravňuje ke spokojenosti, ale naopak naznačuje směr, jakým bychom se měli v budoucnosti v morální výchově ubírat, a to jak u dětí, tak u dospělých činovníků.

Nápadné je, že nejvýše hodnotíme sociální vztahy (rodina či pevné partnerské vztahy, přátelství), čestné jednání, život v míru a svět práce (ať již práci zajímavou či užitečnou či pracovní a sociální jistotu). Zajímavé je, že vysoce se hodnotí přátelé, na které je spolehnutí, zatímco dobrá parta se posuzuje méně závažně. Možná, že slovo „parta“ nemá tak dobrý zvuk jako třeba družina, tým či družstvo.

Velmi nízko je však hodnocena víra v Boha a život dle náboženských zásad, poněkud více (ale přece jen poměrně nízko) se oceňují duchovní hodnoty a ještě více se cení život dle vyšších mravních principů. Asi bychom si přáli i vyšší ocenění aktivní ochrany přírody či obecné vzdělanosti i aktivního podílu na rozvoji společnosti. Naproti tomu hodnoty spíše konzumního charakteru jsou v našem žebříčku poměrně nízko posazeny – soukromé podnikání má nejnižší hodnotu, dále se nízko posazuje „mít hodně peněz a dobře si žít“, „dosáhnout společenského uznání a mít úspěch“, ale také „žít klidně bez rizika a napětí“.

Na první pohled by se mohlo zdát, že náboženský a spirituální rozměr naší výchovy je slabý. Soudím však, že se jedná o obecnější jev plynoucí z české historie. Mám dojem, že se duchovní rozměr prosazuje spíše v humanismu, spojeném s praktickým usilováním o konkrétní činnosti a o dobře fungující lidské vztahy. Projevuje se v úsilí jednat dle vlastního svědomí a naslouchat tomuto vnitřnímu hlasu. To nás však nezabývá povinnosti společně debatovat a hledat metody, jak duchovní výchovu rozvíjet na všech stupních skautské výchovy.

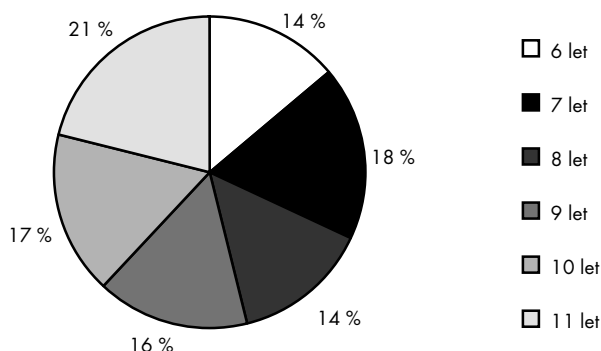
Je obecně známo, že k pochopení a přijetí některých hodnot člověk dozrává s věkem. V našem šetření se to projevuje při sledování hodnotových systémů osob s různým funkčním zařazením, resp. v různém věku. Duchovní hodnoty, život dle mravních zásad, praktická práce pro rozvoj společnosti i činnost pro veřejnost získávají postupně větší důležitost, zatímco vzdělanost se hodnotí nejvýše u roverů. Ještě nápadnější je tento trend při rozdělení našeho souboru podle skautské kvalifikace. Snad z toho můžeme soudit, že vzdělávací systém dospělých je v Junáku poměrně dobře postaven a vede k žádoucím posunům v hodnotové orientaci. Tento závěr však není jednoznačný. Pravděpodobně zde spolupůsobí i to, že právě disponovaní a morálně vyspělejší jedinci také usilují o zvýšení své kvalifikace. Ukazuje se, že obecné vzdělání je spojeno s větším pochopením duchovní dimenze života. Zároveň považuji za pozitivní jev, že hodnota vzdělání je právě u nejmladších skupin chápána jako důležitá. Naproti tomu pochopení a ocenění aktivní činnosti pro ochranu přírody bychom měli podporovat a hledat reálné činnosti, které by se neomezovaly jen na slovní proklamace, jejichž význam brzy vyvane.

Za potěšitelné zjištění považuji nálezy o rozdílech v hodnotových žebříčcích roverů ve srovnání s obecnou populací. Vidím v tom doklad, že naše činnost vede k pozitivním výsledkům. Často debatujeme, zda dokážeme vyhodnotit naše výsledky v práci s vlčaty, světluškami či ve skautském věku. Výchova je vždy dlouhodobá a i když se v oddílech mnohé daří, skutečný výsledek vidíme až po delší době. Právě v hodnotovém systému roverů vidím doklad, že se nám výchovné dílo daří – i při všech nesnázích v každodenním shonu. Přitom si uvědomuji, že naznačené nálezy nejsou asi jen dílem Junáka; je pravděpodobné, že k nám přicházejí děti z fungujících a motivovaných rodin a že se asi jedná o složité předivo kladných vlivů, působících na skautky i skauty. To však naši odpovědnost za morální stránku výchovy nesnižuje.

8. Volný čas dětí

Dotazovali jsme se 421 respondentů-rodíčů, kteří mají alespoň 1 dítě ve věku 6–11 let. Věkové složení dětí, o kterých jsme s rodiči mluvili, je patrné z následujícího grafu.

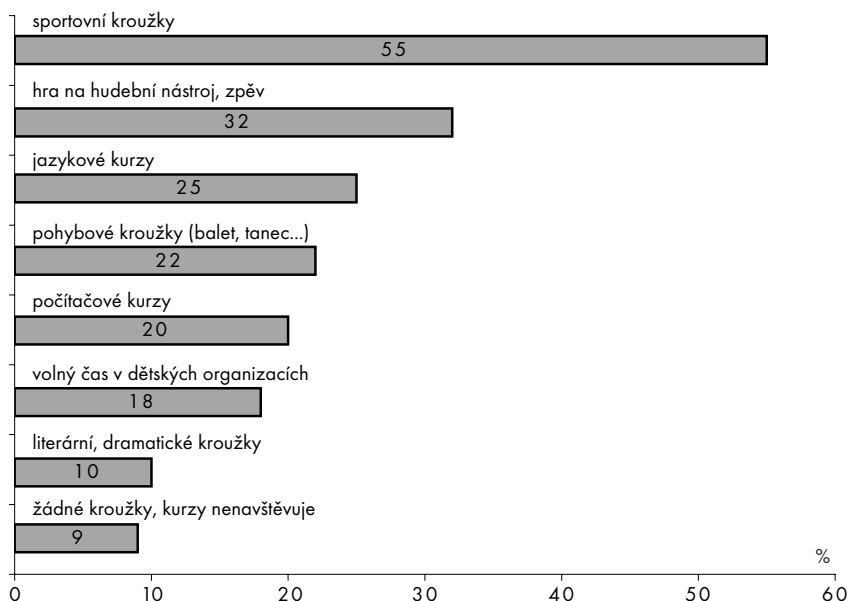
Graf 52. Struktura respondentů dle věku dítěte

jaké aktivity děti navštěvují?

Mezi dětmi, jejichž rodičů jsme se v našem výzkumu dotazovali, jsou úplně nejoblíbenějším způsobem trávení volného času sportovní kroužky. V nich tráví volný čas více než polovina těchto dětí (55,3 %). Druhé největší množství dětí tráví čas v kroužcích, kde se učí hrát na nějaký hudební nástroj (je jich téměř třetina). Oblíbené jsou také jazykové kurzy (25 %), pohybové kroužky (balet, tanec, ...) (22 %) a počítačové kurzy (20 %). Volný čas v dětských organizacích tráví 18 % dětí dotázaných rodičů.

Graf 53. „Jak tráví volný čas Vaše dítě?“

V našem vzorku je také desetina dětí (9 %), které žádné kroužky nenavštěvují. Další údaje naznačují určité tendence, než aby přesně popisovaly demografické znaky této skupiny, která není velká (v absolutních číslech jde o 39 dotázaných rodičů). Údaje získané od těchto respondentů naznačují, že jde spíše o sociálně hůře situované jedince (lidé, kteří mají nižší příjmy, nižší vzdělání, případně se o děti starají sami a tudíž jsou většinou nejen v horší finanční situaci, ale i časové) či respondenty z malých měst (1 000–4 999 obyvatel), kde je zřejmě obecně mírně zhoršená dostupnost a výběr možných volnočasových aktivit.

Většina dětí navštěvuje více typů kroužků. Například z dětí, které navštěvují sportovní kroužky, jich každé čtvrté navštěvuje ještě i počítačové kurzy, téměř každé čtvrté také jazykové kurzy či hudební kroužky. Děti, které navštěvují jazykové kurzy, se účastní i zmíněných sportovních kroužků (téměř dva ze tří), každé třetí hraje na hudební nástroj či zpívá a chodí do počítačových kurzů. Také děti, které tráví volný čas v dětských organizacích, mají jako oblíbený doplněk sportovní kroužky (každé druhé) či hrají na hudební nástroj (více než každé třetí). Lze říci, že navštěvuje-li dítě nějaký ze tří nejoblíbenějších kroužků, navštěvuje pravděpodobně také ještě nějaký jiný.

Zmiňované kroužky a kurzy navštěvují děti dotázaných ve velké míře především v rámci školy (více než polovina z nich – 56 %), dále pak v základní umělecké škole (24 %) či v domě dětí a mládeže (21 %). V nějaké soukromé organizaci se účastní kroužků 15 % dětí a v dětské organizaci 12 %.

Z těchto 12 % dětí jich nejvíce chodí do Junáka/skauta (64 %), ostatní dětské organizace se pohybovaly pod hranicí 6 % (nejblíže této hranici byl Pionýr). Mezi dětskými organizacemi zaujímá tedy Junák/skaut neodmyslitelné místo. Největším konkurentem mu jsou výše zmíněné školy, které nabízejí dětem rozmanité množství volnočasových aktivit, sportovní organizace a domy dětí a mládeže.

Děti to však nechápou jako konkurenci a navštěvují vedle Junáka/skauta i další kroužky či kurzy: sportovní kroužky (každé druhé dítě), hru na hudební nástroj, zpěv (také téměř každé druhé), počítačové kurzy (každé třetí), jazykové kurzy (téměř každé třetí), pohybové kroužky – tanec, balet (každé páté), literární, dramatické kroužky (15 %) a náboženství 3 %. Průměrně navštěvují děti, které jsou členy Junáka, ještě další dva kroužky. Jedná se tedy o poměrně aktivní děti.

Poměrně širokému spektru aktivit, kterým se děti věnují, odpovídá i fakt, že dotázaní rodiče jsou s nabídkou aktivit pro volný čas dětí vcelku spokojeni. Třetině dotázaných (jde o největší podíl) v nabídce volnočasových aktivit nic nechybí. Dalším 12 % připadá nabídka pestrá a zajímavá. Když už rodiče zmiňovali nějaký nedostatek, jednalo se spíše o nedostatek času a peněz. Čas chyběl 10 % respondentů a 9 % si posteskl, že „ceny těchto kroužků, oddílů jsou vysoké“. Pouze 9 % dotázaných se zdála nabídka nedostatečná a uvítali by ji širší.

Zjištění, že drtivá většina dětí navštěvuje nějaké kroužky či kurzy a mnoho z nich dokonce několik, je překvapivé v době, kdy se neustále hovoří o tom, že děti tráví volný čas stále více pasivně a to především sledováním televize. Buď to s českými dětmi nebude zase až tak hrozné (minimálně s těmi ve věku 6 – 11 let, na které mají rodiče stále ještě velmi velký vliv a způsob trávení volného času je více na nich než u dětí starších) nebo i zde funguje určitý stupeň stylizace, kdy pro některé rodiče je těžké přiznat, že jejich dítě nenavštěvuje žádný kroužek (například z obav z nařčení z nedostatečné péče apod.).

9. Vnímání Junáka veřejností a rodiči

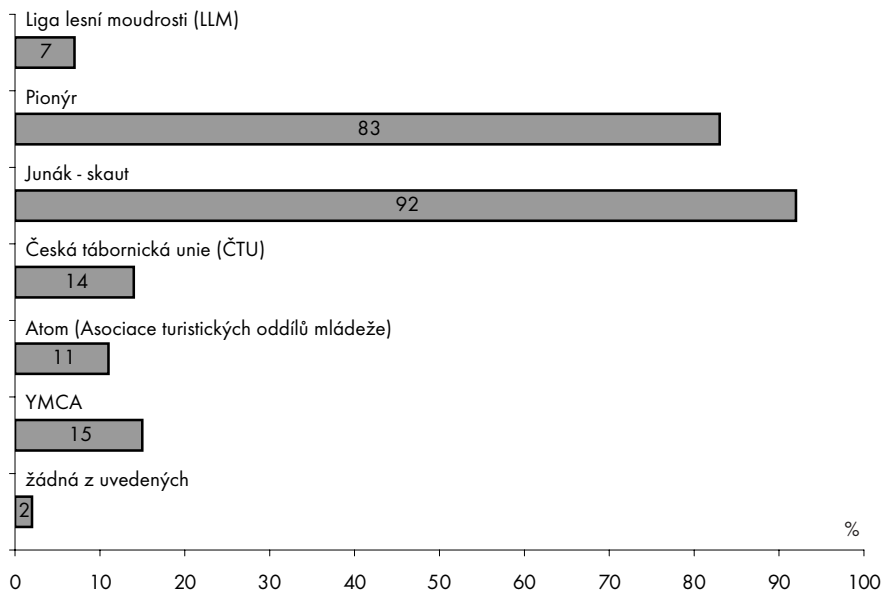
Celkem odpovídalo 1148 respondentů – občanů České republiky starších 18 let a 300 rodičů dětí ve věku 6–11 let. Soubor rodičů byl zvětšen i o rodiče v souboru populace ČR – na otázky pro rodiče tedy odpovídalo 421 respondentů.

Drobná poznámka: z výzkumu vyplynulo, jaký zmatek má veřejnost v tom, co znamenají a jak se odlišují pojmy „Skaut“, „Junák“, „skauti“, „junáci“.

znalost Junáka

Junák je nejznámější dětskou organizací – zná jej přes 90 % populace. V průběhu posledních 6 let se situace příliš nezměnila – v roce 1997 Junáka znalo 88 % lidí. O moc vyššího podílu už nejspíše dosáhnout ani nelze. Junáka nejméně znají lidé ve věkové kategorii 18–24 let, z pohledu dosaženého vzdělání je Junák nejvíce znám mezi vysokoškoláky (96 %). A jak je to se znalostí dalších prvků? Znak Junáka poznalo 55 % respondentů (s vzrůstajícím věkem znalost znaku stoupá). Co je to „jamboree“ ví 30 % veřejnosti.

Graf 54. „Které z následujících organizací nabízejících dětem trávení volného času znáte?“

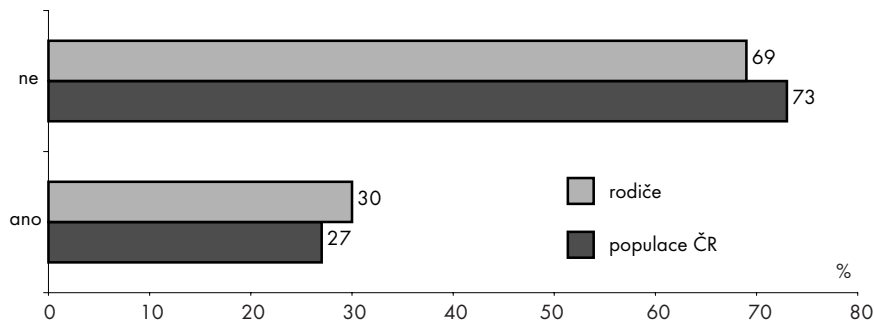
setkání se skauty

Skauti se se skauty setkávají nebo o nich slyší denně. Jak jsou na tom však běžní lidé? Podle výzkumu 70 % občanů ČR v posledních 3 měsících o skautech neslyšelo ani se s nimi nesešlo. Zbývajících 30 procent populace se se skauty „setkalo osobně“ (55 % z nich), nebo se skauty „setkalo v médiích“ (41 % z nich). V současnosti tolik opomíjené médium „propagační vývěsky“ překvapivě stále plní svoji funkci – díky vývěskám si skautů všimlo 18 % z nich (celkově to znamená 5 % veřejnosti), oproti tomu internet není místem, kde by veřejnost skauty našla (či spíše hledala).

ví se, kde máte klubovnu?

Znalost organizace je jedna věc, ale pro oddíl je možná ještě podstatnější, jestli rodiče vědí, kde skauty v jejich městě najdou. Pokud se zaměříme přímo na skupinu rodičů, kteří mají dítě ve věku 6–11 let, zjistíme, že o skautské klubovně ví 30 % rodičů. Pokud tedy rodiče budou chtít, aby jejich ratoolest chodila do skauta, bude 1/3 z nich vědět, kam jít. Je to hodně, nebo málo?

Graf 55. „Víte o nějaké skautské klubovně v místě Vašeho bydliště?“

co podle veřejnosti skauti dělají

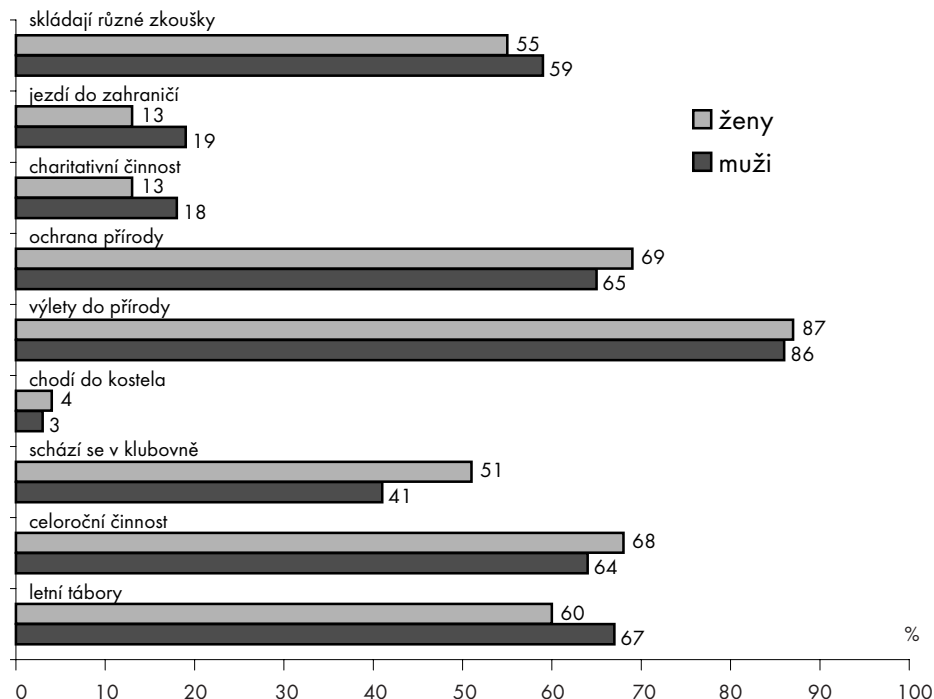
Představy o hlavní náplni činnosti skautů korespondují s představami, které respondenti měli v souvislosti se slovem skaut, skauting. Nejčastěji jmenovanými činnostmi byly výlety do přírody a ochrana přírody. Více než pro běžnou populaci je náplní skauta celoroční činnost (respondenti z běžné populace uváděli letní tábory a celoroční činnost stejně často, kdežto rodiče častěji celoroční činnost).

Nezanedbatelnou součástí představ o náplni skautingu je i skládání různých zkoušek. Charitativní činnost či cestování do zahraničí je spojeno se skautingem jen pro malou část respondentů (cca 14 %).

V běžné populaci se představy o hlavní náplni skautingu nejsou mezi muži a ženami téměř žádné rozdílly. Zato mezi rodiči se jejich představy poněkud rozcházejí, jak je patrné z následujícího grafu.

Graf 56. Co podle rodičů skauti dělají

co se děti ve „skautu“ naučí

Dalším aspektem hodnocení Junáka byla věnována v dotazníku poměrně rozsáhlá baterie výroků, které se převážně týkaly toho, co se mohou nebo nemohou děti ve „skautu“ naučit. Respondenti svůj souhlas případně nesouhlas vyjadřovali na škále od 1 do 4, kde 1 znamená „rozhodně souhlasím“ a 4 „rozhodně nesouhlasím“.

I vyhodnocení těchto otázek potvrdilo kladný postoj dotázané veřejnosti ke skautům/Junáku. Respondenti nejvíce souhlasili s následujícími výroky:

- Ve skautu zažijí děti spoustu zážitků a dobrodružství.
- Pro skauty je nejpodstatnější jezdit do přírody.
- Ve skautu se děti naučí spolupracovat s druhými.
- Ve skautu si děti zvýší svou fyzickou zdatnost.
- Děti se ve skautu naučí pomáhat druhým.

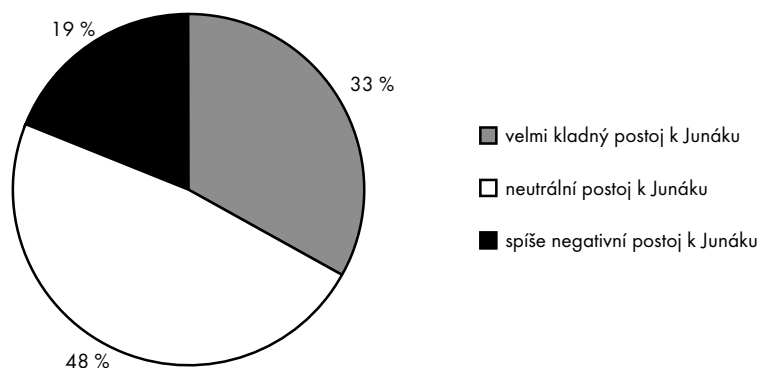
Nejméně naopak souhlasili s tvrzeními:

- Ve skautu si děti jenom hrají.
- Ve skautu se děti naučí od všeho trochu, ale nic pořádně.
- Ve skautu jsou děti izolované od běžného světa.
- Ve skautu se děti nic užitečného nenaučí.

Dotázaní rodiče dětí ve věku 6 – 11 let se v průměrném hodnocení působení Junáka na děti téměř neliší od průměrného hodnocení Junáka dotázanou běžnou populací ve věku 18 let a více.

Pro podrobnější popis situace a segmentaci respondentů a respondentů-rodíčů byla použita seskupovací analýza. Z této analýzy vyplynulo, že průměrné postoje populace a rodičů se sice příliš neliší, ale dotázaná populace zahrnuje širší spektrum postojů, zatímco skupina rodičů je ve svých postojích konzistentnější (rodiče jsou si ve svých názorech vzájemně podobnější) než dotázaná běžná populace. Pomocí této analýzy se podařilo dotázanou populaci rozdělit do tří skupin podle prospěšnosti Junáka pro děti.

Graf 57. Skupiny podle postojů k Junáku – populace ČR

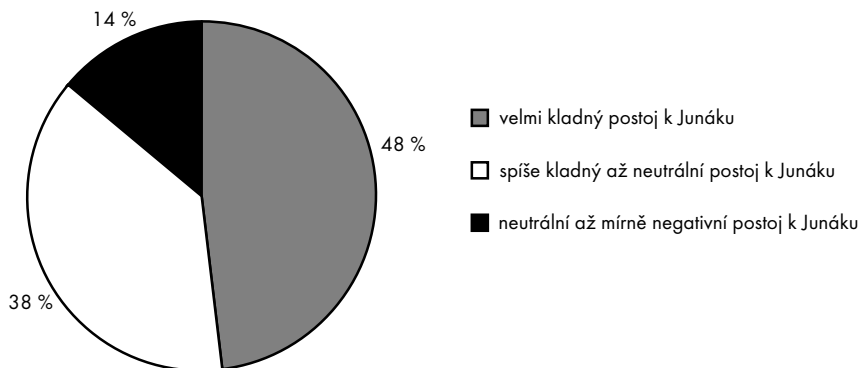

První skupina (velmi pozitivní postoj k Junáku) se vyznačuje především tím, že souhlasí se všemi pozitivními výroky, které se v dané baterii otázek nacházejí, a nesouhlasí s negativními výroky. Co se demografického složení této skupiny týče, lze říci, že jsou zde mírně více než v běžné populaci zastoupeni respondenti ve věku 45–54 let a 65 let a více, s vysokoškolským vzděláním, vdané/ženatí a s čistým měsíčním příjmem domácnosti 15 000–19 999 Kč. Naopak méně jsou zde zastoupeni dotázaní ve věku 25–34 let, se středním vzděláním bez maturity a vyučením, svobodní – žijící sami, z velmi malých (do 999 obyvatel) a středních měst (20 000–99 999 obyvatel) a respondenti ze Středočeského kraje.

Druhá skupina (neutrální postoj) je nejpočetnější a je charakteristická tím, že většina jejích hodnocení se pohybuje v mírnějších variantách hodnocení („spíše ano“ a „spíše ne“), přičemž jsou ale tyto odpovědi blíže k pozitivnímu hodnocení (respondenti nemají názor na skauta nijak vyhraněný, ale Junák jim nepřekáží a nic špatného si o něm nemyslí). Tato největší skupina, kterou tvoří téměř polovina dotázaných, je svým demografickým složením nejvíce podobná běžné populaci, téměř se od ní neodlišuje, jen je v ní mírně podprůměrně ženatých/vdaných.

Třetí skupina (mírně negativní postoj) má stejně jako druhá skupina nepříliš vyhraněný názor na Junáka, ale má blíže k přehliživému postoji (nemyslí si, že by byl Junák nějak špatný, ale také příliš nevidí jeho užitečnost hlavně z hlediska praktických věcí, které by se mohly děti v Junáku naučit). Z hlediska demografických znaků je tato skupina určitým protikladem skupiny první. Oproti průměru je v ní mírně více respondentů ve věku 25–34 let, se středním vzděláním bez maturity/vyučených, svobodných – žijících sami, z malých měst (do 999 obyvatel), ze Středočeského kraje a z Vysočiny. Méně je zde respondentů starších 65 let, s vysokoškolským vzděláním, z měst o velikosti 1 000–4 999 obyvatel, s měsíčním příjmem domácnosti 15 000–19 999 Kč, z Jihočeského a Jihomoravského kraje.

Graf 58. Skupiny podle postojů k Junáku – rodiče

Podobná situace jako v populaci je i mezi dotázanými rodiči. Také ti byli prostřednictvím seskupovací analýzy rozděleni do tří skupin. Tyto skupiny si byly více podobné, a proto i jejich popis byl trochu obtížnější. Celá skupina rodičů byla těsněji seskupena kolem kladného pólu spektra postoje k Junáku. Také je zde potřeba opět si připomenout, že skupina rodičů je menší a při třídění se v některých případech dostáváme na příliš nízké počty respondentů. Proto nelze závěry z této analýzy příliš zobecňovat.

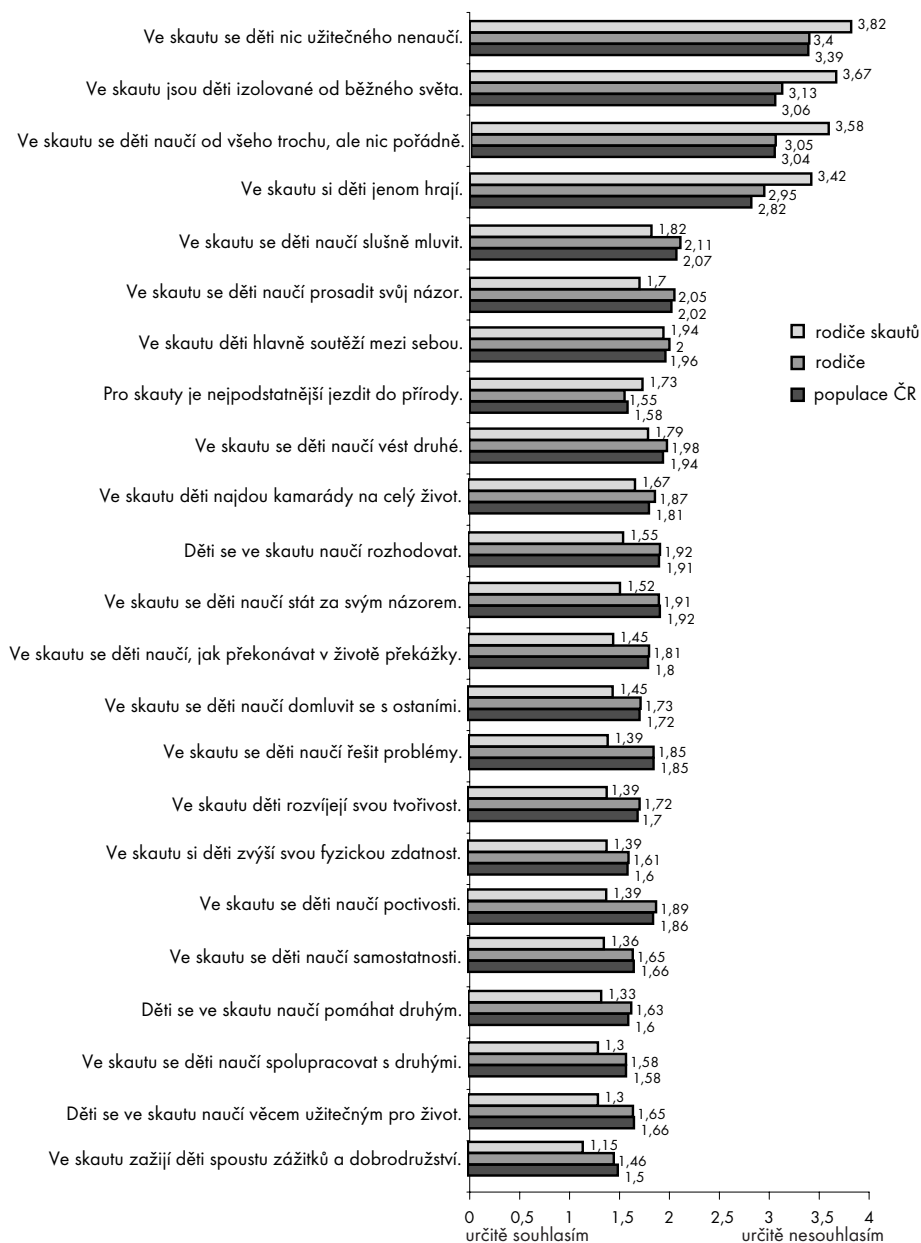
První skupina (velmi pozitivní postoj) se vyznačuje obdivným až nekritickým pohledem na Junáka. Je charakteristická tím, že souhlasí se všemi pozitivními výroky. Tato skupina je mezi rodiči nejpočetnější – nejvíce rodičů (48 %) má tedy velmi pozitivní postoj k Junáku. Tato skupina se od demografického složení všech rodičů v našem vzorku příliš neliší, snad jen s tím rozdílem, že je zde mírně více rodičů, kteří jsou vysokoškolsky vzděláni, jsou z měst s 20 000–99 999 obyvateli a z Jihomoravského kraje.

Druhá skupina (spíše neutrální až kladný postoj) je i druhou nejpočetnější mezi rodiči (38 %). Tuto skupinu tvoří ti respondenti, kteří spíše souhlasí s většinou pozitivních výroků, především pak s těmi, které se týkají „oddychového“ aspektu Junáka, na druhé straně nesouhlasí s výroky, které zásluhy Junáka popírají (ovšem nesouhlas je zde opět vyjádřen pouze prostřednictvím mírnější kategorie „spíše nesouhlasím“). Zároveň také Junáka nechápou jako instituci, kde by se děti nic nenaučily a jenom si tam hrály. V této skupině je mírně méně dotázaných rodičů ve věku 35–44 let, s vysokoškolským vzděláním a ze středních měst (s 5 000–19 999 obyvateli). Naopak lehce nadprůměrně je zde respondentů ve věku 25–34 let.

Třetí skupina (neutrální až mírně negativní postoj) je skupinou, která spíše souhlasí se všemi výroky z předložené baterie vyjádření postoje k Junáku, tedy i s těmi, které vyjadřují pochybnosti o užitečnosti Junáka pro výchovu dětí. Čili má k působení Junáka jisté výhrady. Tato skupina je sice nejméně zastoupena, zato je však z hlediska demografických odlišností od průměrů pro všechny dotázané rodiče „nejzajímavější“. Je zde mnohem více mužů, mírně více rodičů ve věku 35–44 let, se středním vzděláním bez maturity, vyučených, s čistým měsíčním příjmem domácnosti v rozmezí 15 000–19 999 Kč, z Prahy, Vysočiny a Zlínského kraje. Méně je v této skupině dotázaných žen, rodičů ve věku 25–34 let, s vysokoškolským vzděláním, z měst s 20 000–99 999 obyvateli a z Jihomoravského kraje.

Pro zajímavost uvádíme graf, který zachycuje postoje rodičů a populace v porovnání s rodiči skautů, přičemž ale připomínáme, že rodičů, kteří mají dítě ve skautu, je nízký počet pro vyvozování obecných závěrů.

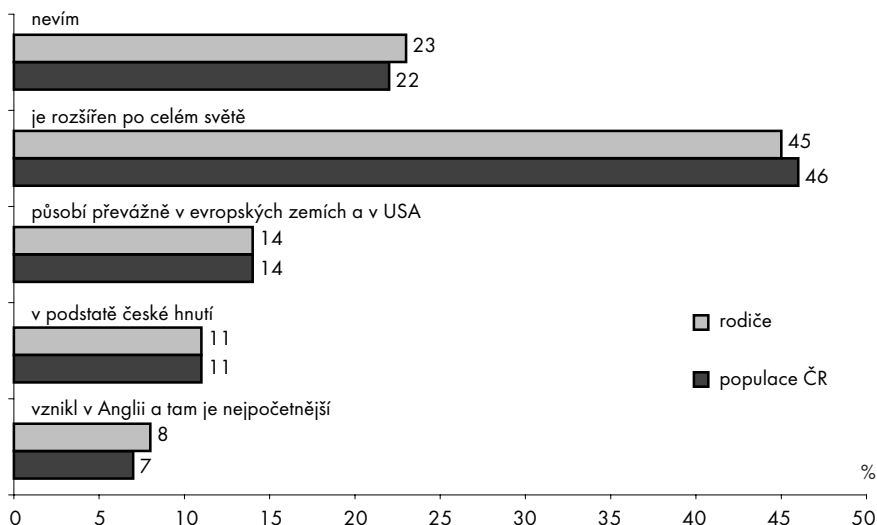
Graf 59. Srovnání postojů populace ČR, rodičů a rodičů skautů

vnímání mezinárodního charakteru skautingu

Pod pojmem skauting si nejvíce respondentů (okolo 45 % v obou cílových skupinách) představuje hnutí rozšířené po celém světě. Přibližně pětina respondentů nemá na skauting žádný názor (respondenti uváděli možnost odpovědi „nevím“), okolo 13 % si dále pod tímto pojmem představuje hnutí působící převážně v Evropě a USA, 7 % respondentů se domnívá, že skauting vznikl v Anglii, a tam je tedy nejpočetnější, a zbylých přibližně 11 % respondentů považuje skauting v podstatě za české hnutí. Pokud tedy shrneme: zhruba 2/3 respondentů ví či tuší, že skauting má mezinárodní charakter.

Graf 60. Vnímání mezinárodního charakteru skautingu

charakteristiky Junáka

Také vyhodnocení testu vlastností spojovaných s Junákem ukazuje pozitivní obraz Junáka jak mezi dotázanou populací, tak rodiči.

Respondentům byla předložena baterie vlastností. Tyto vlastnosti byly představeny jako sedmibodová škála s protikladnými póly dané vlastnosti na každé straně. Respondenti měli zaznamenávat, jak tyto vlastnosti vnímají v souvislosti s Junákem, ke kterému pólu je tato vlastnost podle nich u Junáka blíže (tj. čím více je průměrná hodnota vlastnosti blíže +3 či -3, tím více je Junák charakterizován daným pólem vlastnosti).

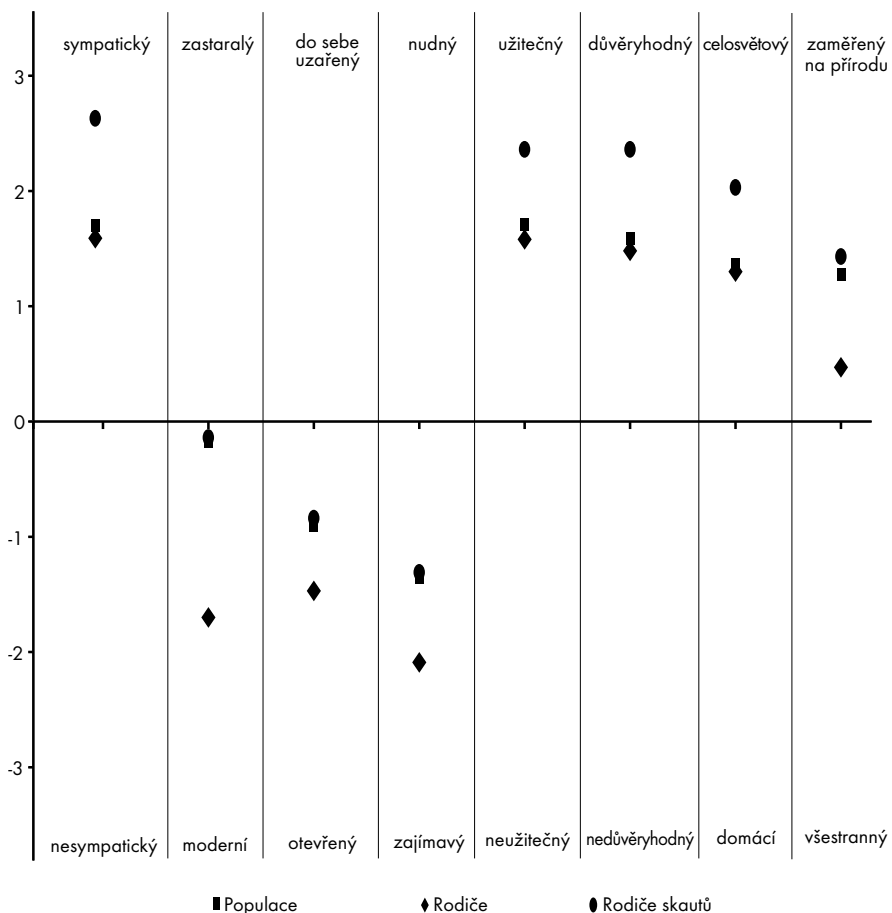
Jak je tedy vidět z následujícího grafu, Junák je dotázanou populací charakterizován jako užitečný, sympatický, důvěryhodný, zaměřený na přírodu a celosvětový. Dále jako zajímavý a otevřený (i když to už méně). Nejednoznačné hodnocení je u aspektu zastaralosti/modernosti, kdy se průměrné hodnocení pohybuje uprostřed mezi těmito dvěma póly, ale přeci jen mírně blíže k modernímu.

Mezi dotázanými rodiči byly v hodnocení vlastností mnohem menší rozdíly než v dotázané běžné populaci. Statisticky významné rozdíly byly jen v hodnocení vlastností v závislosti na vzdělání. Rozdíly ukazují následující grafy. Obecně lze říci, že největší rozdíly jsou mezi skupinou rodičů se základním vzděláním, kteří hodnotí Junáka mírně hůře než skupina vysokoškolsky vzdělaných dotázaných rodičů. Je potřeba však opět připomenout, že tříděním se

dostáváme na nižší absolutní hodnoty odpovídajících a tím se zvyšuje riziko nepřesností.

Přidáme-li k průměrnému hodnocení pro zajímavost i hodnocení těchto aspektů rodiči těch dětí, které navštěvují Junáka, zjistíme (při současném registrování, že rodičů skautů je v našem vzorku jen velmi málo), že jejich hodnocení se od hodnocení jak všech rodičů, tak běžné dotázané populace výrazně liší (ale bylo by na místě mluvit jen o tendenci hodnotit všechny jmenované aspekty lépe než tak činí ostatní). Je jen logické, že rodiče těchto dětí musí být přesvědčeni o jeho kvalitách daleko více. Zajímavé je také zjištění, že přestože i rodiče skautů považují Junáka především jako zaměřený především na přírodu, myslí si to mnohem méně než populace či rodiče.

Graf 61. Charakteristiky Junáka

asociace se slovem „skauting“

Následující část, která se týká asociací, které si populace, případně rodiče, spojují se slovy jako je skauting či skaut a jakého člověka si dotázaní vybaví, řekne-li se skaut či skauting, je zpracována z takzvaných otevřených odpovědí respondentů (tj. respondent vlastními slovy formuluje odpověď). I zde bylo přistoupeno ke zrekódování odpovědí do menšího počtu variant.

Z odpovědí respondentů jednoznačně vyplynulo, že nejvíce je se slovem skauting spojována příroda. Příroda a věci s ní související se vybaví více než polovině dotázané populace (54 %). Tato asociace se téměř třetině respondentů, jak z běžné populace, tak z řad dotázaných rodičů (shodně 30 %), vybavila hned jako první.

I druhá nejčastější asociace je s přírodou spojena. Touto asociací jsou výlety a táboření – to se vybaví více než třetině dotázané populace (36 %) a dokonce 38 % dotázaných rodičů dětí ve věku 6 – 11 let, přičemž celá čtvrtina respondentů táboření a výlety jmenovala na prvním místě (25 %) a mezi rodiči to byla téměř třetina (30 % – tedy stejně jako příroda obecně).

Asociací, která následuje, je skautské hnutí či organizace jako taková, případně někdo, kdo skauting provozuje. Další velmi důležitou asociací jsou hry, dobrodružství, soutěže (sem patří i proslulí bobříci) a sportovní aktivity.

Lze tedy říci, že lidé si pod pojmem skauting vybaví aktivní činnost, která buď souvisí nebo je provozována v přírodě.

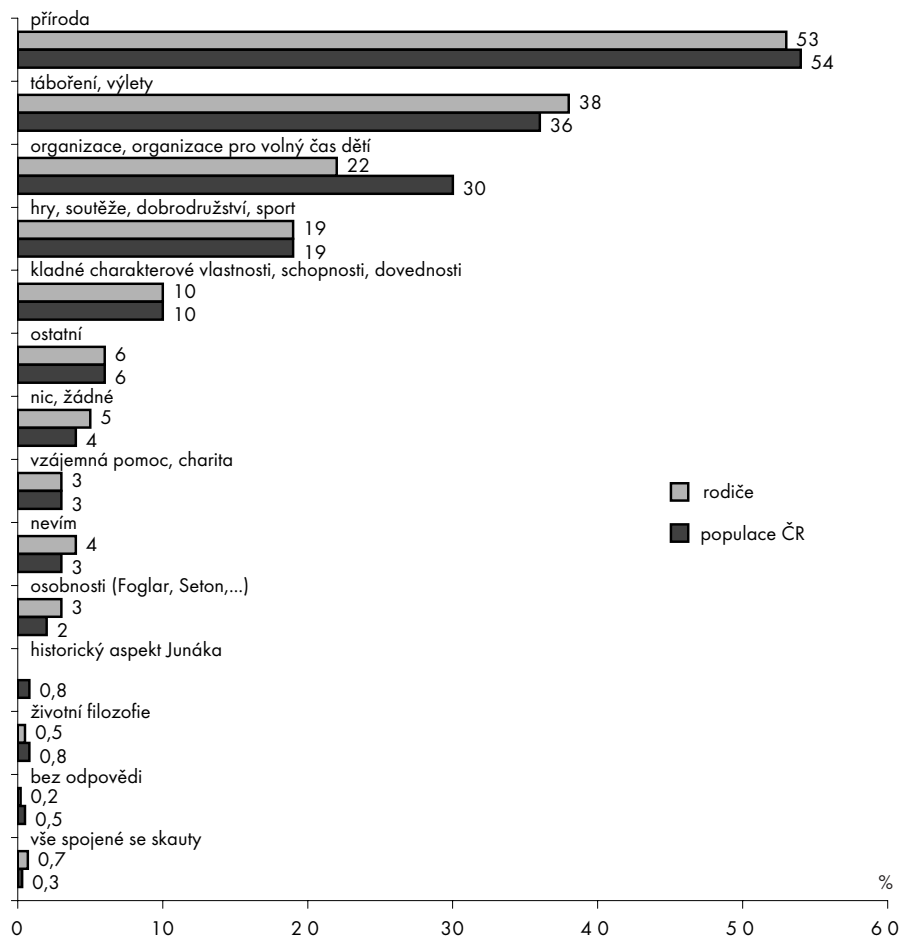
Pro menší, ale ne zanedbatelnou, skupinu respondentů (10 %) znamená skauting nějakou kladnou lidskou vlastnost, schopnost či dovednost (do této kategorie patří především morální zásady, samostatnost, přátelství apod.). Tento druh asociace akcentuje roli skautingu jako výchovného elementu. Když k tomu připočteme ještě vzájemnou pomoc a charitu (3 %), lze se domnívat, že z asociací, které mají respondenti v souvislosti se skautingem, vyplývá vcelku pozitivní obraz, který lidé o skautingu mají.

Z odpovědí však jednoznačně nevyplývá, zda je skauting chápán jako určitá „životní filozofie“, která však není určená pro běžného člověka, či naopak velmi rozšířené hnutí, jehož členem se může stát každý (respektive každé dítě). Přítomen je však více druhý pohled, jak vyplývá z odpovědí respondentů na otázku, jaký člověk se vám vybaví, řekne-li se skaut.

Lze se domnívat, že u určité části respondentů jsou pozitivní asociace pravděpodobně dány určitým vlivem ideálů z literatury, která v tomto případě funguje jako zdroj informací a pomáhá formovat obraz skautingu/skauta v populaci. Pokud tento zdroj informací nebude působit příliš „ideologicky“ a odosobněně, mohl by pomáhat i nadále v budování pozitivního obrazu skautingu potažmo Junáka mezi populací.

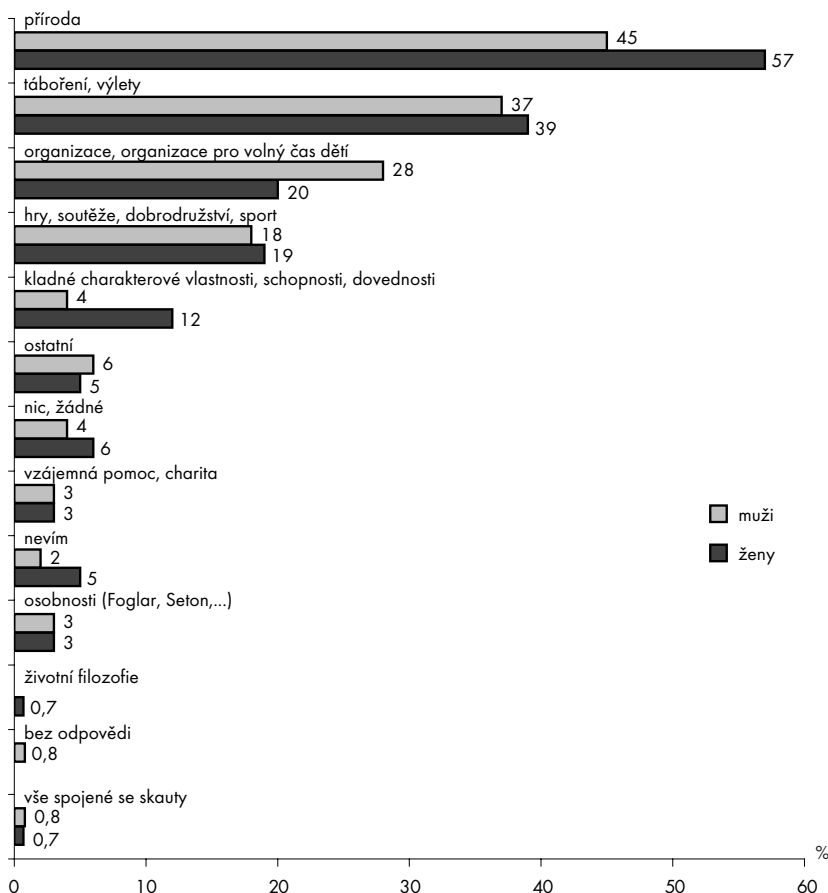

Graf 62. Asociace se slovem „skauting“ – populace ČR a rodiče

Podíváme-li se na odpovědi dotázané populace z hlediska rozdílů podle pohlaví, věku a vzdělání, lze říci, že pro ženy je skauting mírně více než pro muže spojen s přírodou, muži zase naopak více akcentují soutěživý, herní a aktivní aspekt skautingu. Rozdíly jsou však jen velmi malé a nelze z nich usuzovat na nějakou hlubší závislost. Mezi rodiči jsou rozdíly výraznější – 57 % dotázaných matek oproti 45 % dotázaných otců spojuje skauting s přírodou a 12 % matek oproti pouze 4 % otců s kladnými charakterovými vlastnostmi. Pro ženy je tedy „morální profil“ velmi důležitou součástí představ o skautingu.

Graf 63. Asociace se slovem „skauting“ – rodiče dle pohlaví

Také se stoupajícím vzděláním stoupá i počet asociací spojených s přírodou. Velmi patrné je to především mezi rodiči. Dotázaní s vyšším vzděláním také častěji spojují se skautingem kladné charakterové vlastnosti.

asociace se slovem „skaut“

Velmi podobné asociace, jako se slovem „skauting“ jsou i se slovem „skaut“. Jediný rozdíl je v tom, že představa je více personifikována. Je-li tedy nejsilnější asociací se slovem skauting příroda, pak se slovem skaut je to člověk trávící volný čas v přírodě. Tato asociace se vybavila 45 % dotázané populace a 51 % dotázaných rodičů.

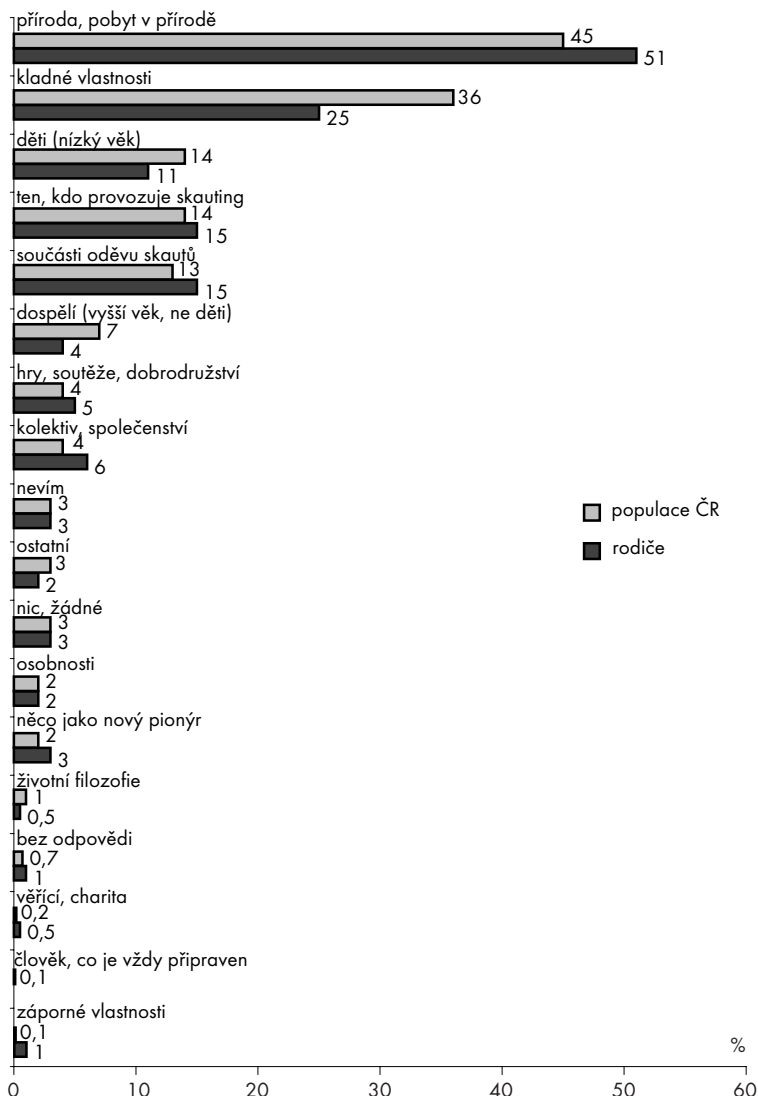
Výrazně častěji se zde vyskytovaly kladné charakterové vlastnosti či dovednosti, kterými skaut podle představ respondentů (36 %) i dotázaných rodičů (25 %) disponuje. Hry, soutěže a dobrodružství bylo v souvislosti s osobou skauta odsunuto na nižší pozice.

Z hlediska věku je více než dospělý jedinec se skautem spojováno spíše dítě příp. mládí do 15 let (14 % dotázané populace ve skautovi vidí spíše dítě a 7 % spíše dospělého, dotáza-

ní rodiče také vidí spíše dětské skauty (11 %) než dospělé (4 %)).

Pro některé dotázané je však skaut jakýmsi bývalým pionýrem (2 % populace a 3 % rodičů). Tato asociace může být zcela neutrální, může však také nést negativní konotaci jakési „ideologičnosti“, jak tomu bylo v minulosti u Pionýra. Mnoho lidí stále velmi nelibě nese jakýkoliv náznak přílišné organizovanosti a jednotné ideologické náplně. Pro Junáka by bylo pravděpodobně výhodné (pokud tak již neučinil), jednoznačně se vůči Pionýru vymezit.

Graf 64. Asociace se slovem „skaut“ – populace ČR a rodiče

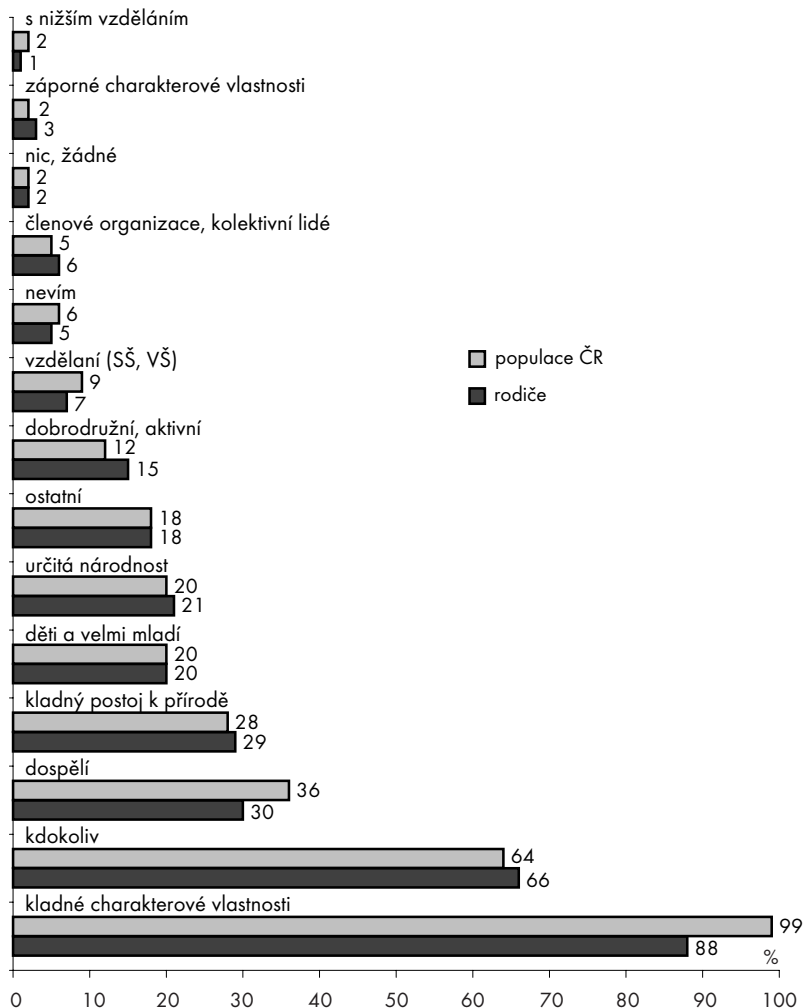

když se řekne „skaut“, jaký člověk se vám vybaví?

Skoro to vypadá, že člověk-skaut je prototypem ideálního člověka, protože téměř všechny představy, které se pojí se skautem-člověkem (99 % v populaci a 88 % mezi rodiči), jsou nějaké pozitivní charakterové vlastnosti či dovednosti (jsou čestní, odvážní, slušní, přátelští apod.). Oproti takovému převaze se vyskytují jen ve velmi omezené míře (3 % a 2 %) záporné vlastnosti.

Ukazuje se, že se zde představa respondentů posunuje směrem k větší obecnosti a vyššímu věku. Podle téměř dvou třetin respondentů z běžné populace (64 %) a dvou třetin rodičů (66 %) může být skautem kdokoliv (vzdělání, profese, případně věk ani další charakteristiky podle nich nerozhodují). Tato představa by naznačovala, že skauting není vnímán jako příliš exkluzivní hnutí, kterému by se nemohl věnovat každý. Otázkou zůstává, jaké je to s ochotou do tohoto hnutí se osobně zapojit (či zapojit vlastní dítě).

Graf 65. „Jaký člověk se Vám vybaví při slově skaut?“

Pro 30 % dotázané populace a dokonce 36 % dotázaných rodičů je po upřesňující otázce, jaký člověk se vám vybaví, řekne-li se skaut, je skaut spíše dospělý jedinec (nad 18 let) a pouze pro 20 % rodičů i dotázané populace skaut dítě či mladistvý.

Kladný postoj k přírodě je zde trochu v pozadí, ale stále velmi silný (28 % potažmo 29 %). Téměř pětina respondentů má skauta-člověka spojeného s konkrétní národností (nejčastěji s Čechy, popř. Evropany).

doporučení a náměty (Roman Šantora)

Výzkumy a následné analýzy vnímání Junáka veřejností a rodiči přinesly mnohem více informací, než ty základní, jenž uvádíme v předchozím textu. Proto na závěr přinášíme některé poznatky, které na první pohled nejsou vidět, ale mohou být velmi důležité pro naši komunikaci s rodiči a širší veřejností.

Junák nemá u širší veřejnosti přiřazeno klíčové slovo, které by jeho činnost charakterizovalo. Nejsilnější je spojován s přírodou a slušností, dále se samostatností, odvahou a zdatností. Tedy dá se říci, že vítězí vnější atribut, který veřejnost vidí (skauti jezdí do přírody), a dále osobní vlastnosti. Až po nich následuje „přátelství“, tedy první hodnota netýkající se přímo pouze jedince, ale vztahující se k ostatním lidem. Přínos a důležitost „přátelství“ pro děti a pro nás považujeme jako samozřejmý:

- vnitřní vědomí této hodnoty u skautů (viz výzkum hodnotových orientací)
- základní prvek skautské družiny
- jedna z nejdůležitějších hodnot pro děti a mladé lidi – parta a přátelé

Veřejnost však „přátelství“ a „skauting“ tak úzce spojeny nemá, proto bychom měli usilovat o posilování spojení „skautingu“ a „přátelství“ ve vnímání veřejností. Díky vnímání Junáka jako organizace či instituce je jeho činnost spojována s činností organizovanou, a nikoli s činností spontánní. Tedy s partou a přátelstvím jako věcí vznikající na základě neformálních vztahů. Proto je třeba ukazovat skauting více jako prostor, který mimo jiné, vytváří prostředí pro seberealizaci dětí a jejich přirozené vazby. Což často zaniká mezi vnějškově viditelnými prvky organizovanosti (průvody, nástupy, kladení věnců, krojová kázeň...) spojovanými často s hierarchickou strukturou řízení a nikoli se svobodným projevem.

K vnějšmu obrazu Junáka se vztahuje druhý důležitý poznatek. Veřejnost si více a více své mínění utváří na základě obrazů (co sami vidí, co jim zprostředkovávají média). Nevýhodou skautingu v tomto směru je jeho činnost, povětšinou uzavřená mezi zdi klubovny či mezi lesní porost. Veřejnost tedy vidí jen výseky: „Skauti cestují vlakem do přírody“; „Skauti uklízejí potok ve vesnici“; „Skauti vybírají na humanitární sbírku“; „Skauti stojí u pomníčku“; „Skauti organizují dětský den – připravují hezké aktivity“. Toto vidění ústí v dobrou znalost Junáka a jeho spojení s převážně kladnými hodnotami. Nepřináší ovšem rodičům konkrétní představu o tom, co skauti dělají a co je výsledkem jejich úsilí. Jelikož právě tyto aktivity jsou schovány před zraky kolemjdoucích a co teprve výsledek, který se formuje v nitru člověka mnoho let. Ve srovnání s jakýmkoli kroužkem či sportovním klubem jsme v nevýhodě. Neboť představu o výsledku návštěv fotbalového klubu a jeho tréninků má snad každý. Pro nás je proto důležité hledat a ukazovat konkrétní příklady, které si každý dokáže představit. Ukázat, že činnost, kterou se zabýváme, je atraktivní a má co říct dnešním dětem. Naši výhodu je všestrannost – každý si něco najde. A také se snažit některou část naší činnosti přenést do města, tak aby byla viditelná. Vhodným příkladem se zdají naše ekologické projekty. Oproti roku 1997, kdy se odehrál podobný výzkum v malém, narostla znalost „ochrany přírody“ o desítky procent a stala se z ní druhá nejsilnější činnost, kterou si veřejnost se skauty spojuje. Jistě to není tím, že by tak masivně narostl počet ochrannářských aktivit v Junáku, ale že mnoho z nich se přeneslo do měst

a také to, že ochrana přírody získává ve společnosti větší a větší důležitost. Tedy společnost na ni více a více slyší.

S dnešní dobou a s tím, „co se dnes nosí“, úzce souvisí třetí poznatek, ten, který je asi nejvíce neuchopitelný. Týká se jisté patiny či jisté archaičnosti, kterou si v sobě nesou všechny tradiční spolky, ať je to Sokol či Junák. Tedy zda-li patří do dnešní doby, zda-li na ni reagují, zda-li v ní dokáží existovat. Řečeno dnešním slovníkem, zda-li jsou „in“. Jestli nabídnou dětem něco zajímavého, zda je připraví na život v dnešní době. Podíváme-li se na jeden příklad za všechny, najdeme ho ve spojení skautingu a internetu. Oddílů či středisek, které mají vlastní www stránky, jsou stovky, ovšem veřejnost si této skutečnosti všimla v minimální míře. Vzhledem k tomu, že skauting bude vždy tradiční ve svém poslání (hodnoty, které překračují čas), je třeba posilovat moderní spojení v jeho činnosti a vnějších atributech. Ať jsou to zajímavé aktivity, mladí vedoucí, na kterých jsou patrné „skautské“ hodnoty a kteří zároveň patří do dnešního světa, tak základem musí být otevřenost. Otevřenost, která se v základu projevuje různými spojeními, které mi pomohou skauty najít, kdykoli je budu chtít oslovit. Jak nedávno pravil jeden vedoucí střediska, „...jakmile jsme zveřejnili můj mobilní telefon a uvedli ho na různých místech, ozývá se mnohem víc rodičů, kteří by chtěli své děti přihlásit do Junáka.“ Tedy rodiče by měli vědět, kde nás najdou. Čím rozmanitější budou situace a místa, od kterých k nám povedou nitky, tím lépe.

A co závěrem? Pro rodiče jsou při výběru aktivity jejich dětí ve volném čase nejdůležitější tři skutečnosti. Zájem dítěte, užitečnost pro dítě a finanční náklady. Přímé finanční náklady jsou ve srovnání s jinými aktivitami většinou poměrně nízké. Druhotné náklady už mohou vypadat náročněji. „Bude muset mít tu uniformu, batoh, boty, spacák...“. Proto je třeba rodičům dopředu tyto věci zkonkrétnit, vyčíslit, aby získali jasnou představu, aby se rozptýlily neurčité představy o velké finanční náročnosti. Užitečnost pro dítě souvisí s výše uvedenými závěry. Rodiče pocitově přikládají skautingu kladné hodnoty a užitečnost pro dítě. V rovině racionální již nemají dostatečné argumenty, což ve spojení s patřičností do dnešní doby může sehrát negativní roli. A zájem dítěte? Ten podrobuje výzkumu právě v těchto dnech, a tak věříme, že vám v budoucnu přineseme další kamínky do mozaiky, která nám umožňuje lépe nahlédnout na sebe i okolí.

Přehled grafů

Graf 1. Rodinný stav vedoucích oddílů	8
Graf 2. Nejvyšší dosažená skautská kvalifikace vedoucích oddílů	8
Graf 3. „Jak dlouho si myslíte, že budete vykonávat funkci vedoucího oddílu?“	9
Graf 4. „Jak vidíte Vy osobně budoucnost Vašeho oddílu?“	9
Graf 5. Důvody vedení oddílu	10
Graf 6. Počet hodin věnovaných vedení oddílu za měsíc	10
Graf 7. Roční časový snímek vedoucího oddílu v hodinách – průměr	11
Graf 8. Co chybí vedoucím oddílů pro jejich práci?	12
Graf 9. Problémy vedoucích oddílů a priority Junáka podle vedoucích oddílů	12
Graf 10. Souhlas s výrokem „naš oddíl má ideální počet členů“	13
Graf 11. Počet družin v oddíle	13
Graf 12. Počet členů nad 17 let ve vedení oddílu	14
Graf 13. „Přebírá váš oddíl výchovný systém zkoušek junáka, tj. stupně, odborky?“	14
Graf 14. Potřebnost složek výchovného systému (srovnání VO, VS a RS)	15
Graf 15. Jak často bývají oddílové schůzky?	16
Graf 16. Jak často bývají družinové schůzky?	16
Graf 17. Frekvence oddílových akcí	16
Graf 18. Délka letního tábora	17
Graf 19. Metody získávání nováčků	17
Graf 20. Frekvence akcí pro veřejnost	18
Graf 21. Frekvence veřejně prospěšných akcí, sbírek	18
Graf 22. Věková struktura vedoucích středisek	19
Graf 23. Nejvyšší dosažená skautská kvalifikace vedoucích středisek	20
Graf 24. Počet let ve funkci vedoucího střediska	20
Graf 25. „Jak dlouho si myslíte, že budete vykonávat funkci vedoucího střediska?“	20
Graf 26. Důvody vedení střediska	21
Graf 27. Měsíční časový snímek vedoucího střediska – průměry	22
Graf 28. Dostatek financí pro činnost střediska	22
Graf 29. Důvody nepostačujících finančních prostředků	23
Graf 30. „Kde Vám finanční prostředky nejvíce chybí?“	23
Graf 31. Problémy, se kterými se potýkají vedoucí středisek a vedoucí oddílů	24
Graf 32. Priority Junáka podle vedoucích středisek a vedoucích oddílů	25
Graf 33. Rodinný stav roverů a rangers	26
Graf 34. Délka členství v Junáku	27
Graf 35. Nejvyšší dosažená skautská kvalifikace	27
Graf 36. Skautská kvalifikace roverů, vedoucích oddílů a vedoucích středisek	28
Graf 37. Důvody členství v Junáku	29
Graf 38. Důvody případného odchodu z Junáka	30
Graf 39. Důvody odchodu vrstevníků z Junáka	31
Graf 40. Počet hodin strávených v Junáku	33
Graf 41. Skautská aktivita dle věku	33
Graf 42. Ochota nosit skautský kroj na veřejnosti	34
Graf 43. Míra ochoty prezentovat se na veřejnosti jako člen(ka) Junáka	34
Graf 44. Počet členů RS kmene	36
Graf 45. Důvody pro členství v rs kmeni	37
Graf 46. Osobní důležitost typů roverského programu	37
Graf 47. Důležitost životních hodnot – průměr vedoucí středisek, vedoucí oddílů, roveři	39

Graf 48. Srovnání důležitosti životních hodnot – ved. středisek, ved. oddílů a roverů – stoupající význam hodnot	40
Graf 49. Srovnání důležitosti životních hodnot ved. středisek, ved. oddílů a roverů – klesající význam hodnot	41
Graf 50. Srovnání hodnotové orientace skautů a obecné populace, část 1	43
Graf 51. Srovnání hodnotové orientace skautů a obecné populace, část 2	44
Graf 52. Struktura respondentů dle věku dítěte	46
Graf 53. „Jak tráví volný čas vaše dítě?“	46
Graf 54. „Které z následujících organizací nabízejících dětem trávení volného času znáte?“	48
Graf 55. „Víte o nějaké skautské klubovně v místě Vašeho bydliště?“	49
Graf 56. Co podle rodičů skauti dělají	50
Graf 57. Skupiny podle postojů k Junáku – populace ČR	51
Graf 58. Skupiny podle postojů k Junáku – rodiče	52
Graf 59. Srovnání postojů populace ČR, rodičů a rodičů skautů	53
Graf 60. Vnímání mezinárodního charakteru skautingu	54
Graf 61. Charakteristiky Junáka	55
Graf 62. Asociace se slovem „skauting“ – populace ČR a rodiče	57
Graf 63. Asociace se slovem „skauting“ – rodiče dle pohlaví	58
Graf 64. Asociace se slovem „skaut“ – populace ČR a rodiče	59
Graf 65. „Jaký člověk se Vám vybaví při slově skaut?“	60

Václav Břicháček

Pavel Černý

Roman Šantora

Lucie Vlčková – Median s. r. o.

Sondy do světa skautů

Sociologické výzkumy Junáka 2000 – 2003

Grafická úprava: GAO

Vydal: Junák – svaz skautů a skautek ČR

Tiskové a distribuční centrum

Senovážné nám. 24, 116 47 Praha 1

Jako svou 101. publikaci

Praha 2003

Editor: Pavel Černý

Náklad: 4 000 ks

Vydání první

Vytiskla: Tiskárna Gemi

Neprodejné, vyšlo jako příloha časopisu Skauting.

Distribuci pro objednatele provádí v zastoupení vydavatele společnost A-ASKA grafik s. r. o.,
provozovna Dukelská 57e, 614 00 Brno

Příjem objednávek a reklamací: fax: 545 241 473, e-mail: distribuce@aaska.cz

ISBN 80-86109-96-8

Objednejte si skautský časopis a ke každému předplatnému získáte speciální CD

Světýlko + CD Kniha džunglí - Mauglí,

na kterém naleznete zvukovou nahrávku nejznámějších příběhů této dobrodružné knížky
(190 Kč za rok).

Skaut – Junák + speciál o Jamboree s CD-ROM,

na kterém najdete reportáže, písničky, videonahrávky, fotografie a množství dalších
materiálů (220 Kč za rok).

Kmen + CD-ROM*

na němž najdete písničky, texty, náměty pro roverskou činnost a další zajímavé materi-
ály (225 Kč za rok).

Skauting + CD-ROM,

na kterém najdete databázi s tisícovkou her, již si můžete sami doplňovat, dále množství
knih, programů a užitečných materiálů pro oddílovou činnost (250 Kč za rok).

Ceny jsou platné pro odběr prostřednictvím tiskového zpravodaje střediska.

* CD-ROM pro Kmen vyjde a bude distribuován až v průběhu první poloviny roku
2004.

Předplatné přijímá:
A-ASKA grafik, s. r. o.
Dukelská 57e, 614 00 Brno
Tel./fax: 545 24 12 22
e-mail: distribuce@aaska.cz
web: www.skaut.cz/tdc

Podrobné údaje o předplatném jsou zaslány na každé středisko a tiskové zpravodaje.

